RNI Registration No: PUNPUN/2015/61118

SO KAHIYAT HAI SOORA (MONTHLY)
Volume 10 Issue 04
April 2024, S.A.S. Nagar (Mohali)

ਅਪ੍ਰੈਲ ੨੦੨੪
ਚੇਤ-ਵੈਸਾਖ
੫੫੬ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ
₹20

ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ

ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਪੰਚ-ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਲਈ ਚੰਦਾ ਅਤੇ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਬੈਂਕ ਜ਼ਰੀਏ ਵੀ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :

Name of Account:	SO KAHIYAT HAI SOORA
Name of Bank:	Bank of Baroda
Branch:	Sector 59, Mohali. (Punjab)
Account No:	36770200000150
Swift Code:	BARBINBBCHD
IFSC Code:	BARB0SECMOH

ਚੰਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ

'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਦੇ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ/ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਸਫ਼ਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਮੌਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ/ ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ/ ਬੈਂਕ ਖ਼ਾਤੇ ਵਿਚ ਚੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ 'ਚ ਜੇਕਰ ਆਪ ਚੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਭੇਜਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫ਼ੋਨ ਨੰਬਰ : 93577-23874 'ਤੇ ਫ਼ੋਨ ਕਰਕੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ।

'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਵਟਸਐਪ ਨੰਬਰ : +91-93577-23874 'ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

See Online Edition :

www.akjmagazine.com

www.facebook.com/skhsoora

ਹੁਣ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਤੁਸੀਂ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈੱਬਸਾਈਟ www.akj.org 'ਤੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸਚਖੰਡੀ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ

(੧੮੬) ਭਗਤ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭੁ ਗੋਸਟਿ ਕਰਤ ॥
ਤਹ ਹਰਖ ਨ ਸੋਗ ਨ ਜਨਮ ਨ ਮਰਤ ॥੩॥੩੫॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੮੯੪)

ਸਚਖੰਡ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਭਗਤ-ਵਛਲ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਆਂ ਦੀਪਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਨਿਸਤਾਰੇ ਹੋਏ ਬੇਅੰਤ ਭਗਤ ਜਨ ਵਸਦੇ ਹਨ। "ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ" ਅਤੇ "ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ" ਦੇ ਭਾਵ ਵਾਲੀ ਆਨੰਦ ਕੰਤੂਹਲੀ ਗੋਸ਼ਟ ਸੱਚੇ ਸੇਤੀ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋਏ ਆਤਮਾ ਅੰਤਰਿ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਿਥੇ ਭਲਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਹਰਖ ਸੋਗ ਕਿਥੇ ? ਬਸ ਆਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ; ਪਰਮਾਨੰਦੀ ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਦਾ ਪਰਚਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

(੧੮੭) ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਦਰਵਾਰਿ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਇਆ ਜੀਉ ॥
ਬੋਲਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣਿ ਰਸਨ ਰਸਾਇਆ ਜੀਉ ॥
ਰਸਨ ਰਸਾਏ ਨਾਮਿ ਤਿਸਾਏ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਵਿਕਾਣੇ ॥
ਪਾਰਸਿ ਪਰਸਿਐ ਪਾਰਸੁ ਹੋਏ ਜਾ ਤੇਰੈ ਮਨਿ ਭਾਣੇ ॥
ਅਮਰਾ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ਵਿਰਲਾ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰੀ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਸੋਹਨਿ ਦਰਿ ਸਾਚੈ ਸਾਚੇ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ ॥੪॥੨॥
(ਧਨਾਸਰੀ ਮ. ੧ ਛੰਤੁ, ਪੰਨਾ : ੬੮੮-੮੯)

SO KAHIYAT HAI SOORA
(Monthly)

RNI NO: PUNPUN/2015/61118

Volume 10 Issue 04

ਸਰਪ੍ਰਸਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਏ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ।

ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੰਪਾਦਕ

ਭਾਈ ਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ

ਐਡਵੋਕੇਟ ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਭਾਈ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ,
ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ,
ਭਾਈ ਹਰਮੋਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੋਹਾਲੀ,
ਭਾਈ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੈਨਕੂਵਰ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸਿੱਖ ਤਵਾਰੀਖ਼ 'ਚ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ

ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਬੜਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ। ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਵਿਸਾਖੀ ਮੌਕੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਡੱਟ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ।

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਭਰੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਊਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਭੇਦ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਿਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਮਰਜੀਵੜਿਆਂ ਨਾਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਜੋ ਹਰ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਸੀਬਤ ਅੱਗੇ ਹਿੱਕ ਡਾਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਲਈ ਮਰ ਮਿਟਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਾਰਨ ਇਸ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹ-ਸਵਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜੀ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜੂਲਾ ਗਲ 'ਚੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਵਗਾਹ ਮਾਰਿਆ। ਵਿਸਾਖੀ ਤੇ ਦੀਵਾਲੀ (ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ) ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੇ ਦੋ ਮਹਾਨ ਦਿਹਾੜੇ ਬਣ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਹਾੜਿਆਂ 'ਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਹਿਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਪਸੀ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦਾ। ਸੰਨ ੧੭੩੩ ਈਸਵੀ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕਦਿਆਂ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਨੂੰ ਨਵਾਬੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਅਹਿਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ੧੭੪੭ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਹੀ ਇਕੱਤਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਰਾਮਰੌਣੀ ਦੀ ਕੱਚੀ ਗੜ੍ਹੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ੧੭੪੮ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਥ ਖ਼ਾਲਸਾ ਨਾਂਅ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਦੀ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹਿੱਤ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ।

ਫੇਰ ੧੯੧੯ ਈਸਵੀ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਜੱਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਨਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਹੱਥੇ ਤੇ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਨਰਲ ਅਡਵਾਇਰ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਸਨ।

ਗੁਰੂਡੰਮ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਭੂਤਰੇ ਹੋਏ ਨਰਕਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੀ ਚੁਣਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੧੯੭੮ ਈਸਵੀ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ੧੩ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਨਿੱਤ ਦਿਹਾੜੇ ਉਲੀਕੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਹੋਂਦ-ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਉੱਚ ਪੱਧਰਾ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਡੰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ

ਮਕਾਨ ਨੰਬਰ : 532, ਫੇਜ਼-3ਬੀ1, ਐੱਸ. ਏ.ਐੱਸ. ਨਗਰ, (ਮੋਹਾਲੀ)

ਪਿੰਨ : 160059

ਫ਼ੋਨ ਨੰਬਰ : 93177-53202

e-mail : akjmagzine@yahoo.com

Printed & published by Satinder Pal Singh on behalf of Satinder Pal Singh, Printed at Majestic Printing Press Bay Shop No.7, Near Chawla Nursing Home Phase 7, S.A.S. Nagar Mohali and published from H. No 532, Phase-3B1, S.A.S. Nagar, Mohali.
EDITOR: TALWINDER SINGH BUTTAR

ਬੇਨਤੀ

ਹਥਲਾ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵੇਚਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਚੰਦਾ

ਭਾਰਤ : ਸਾਲਾਨਾ 200 ਰੁਪਏ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ 500 ਰੁਪਏ, ਪੰਜ ਸਾਲ 800 ਰੁਪਏ, ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ 2000 ਰੁਪਏ

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ : ਸਾਲਾਨਾ 2000 ਰੁਪਏ, ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ 15,000 ਰੁਪਏ

ਚੰਦੇ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੀ।

ਜਾ ਕਉ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਲਾਗੋ ਇਸੁ ਜੁਗ ਮਹਿ

ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ

ਅੰਕ : ੦੪ ਸਾਲ : ੧੦ ਅਪ੍ਰੈਲ ੨੦੨੪

ਚੇਤ-ਵੈਸਾਖ, ੫੫੬ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ

ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ

'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਛਾਪਣ ਦੀ ਪੂਰਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਫ਼ਿਰ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਰਚਨਾ ਨਾਲ 'ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ' ਜਾਂ ਜਥੇ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਨਿਆਂਖੇਤਰ ਸਿਰਫ਼ ਅਜੀਤਗੜ੍ਹ (ਮੁਹਾਲੀ) ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

"ਇਕ ਝਲਕਾਰੇ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਦਰ ਲੱਖਾਂ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰੇ ਪੁਰੇ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਂਵਦੇ, ਸਕਲ ਸੂਰਤ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਰਗਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਂਵਦਾ। ਕੇਵਲ ਰੱਬੀ ਜੀਵਨ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

-ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ

* ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੇ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਲਈ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ, ਰੂਹਾਨੀ/ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ।
* ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਜਾਂ ਫ਼ਿਰ ਟਾਈਪ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 10 ਤਰੀਖ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ।
* ਲੇਖ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਅਤੇ ਹਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ।
* ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਲਾਭਦਾਇਕ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਸ਼ੇ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਾਹਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੇ ਸੂਝਵਾਨ ਤੇ ਚੇਤੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਸਵਾਗਤ ਕਰਾਂਗੇ।

ਨਾਮ ਧਨ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਪਰਤਾਪ — 06
ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਦੇਗ-ਤੇਗ ਫ਼ਤਹਿ — 09
ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ

ਖ਼ਾਲਸਈ ਹਲੇਮੀ ਰਾਜ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇਗਾ — 10
ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਇਸ਼ਕ-ਮਜਾਜ਼ੀ ਤੇ ਇਸ਼ਕ-ਹਕੀਕੀ — 13
ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਰਬ-ਲੋਹ ਬਿਬੇਕ — 16
ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਤੰਬੂ ਤੋਂ ਤੰਬੂ ਤੱਕ — 19
ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ

ਪੰਜ ਇਤਿਹਾਸਕ ਝਲਕੀਆਂ — 21
ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਜਪੁ ਜੀ), ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ

ਸਿੱਖ ਜੀਵਨ — 23
ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਪੰਚ-ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ — 24
ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ 'ਪਦਮ'

ਸਾਡੇ ਲੰਮੜੇ ਕੇਸ — 28
ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ — 29

ਸਲੋਕੁ ਮ. ੧ ॥
ਨਾਨਕਫਿਕੈਬੋਲਿਐਤਨੁਮਨੁਫਿਕਾਹੋਇ ॥
ਫਿਕੋਫਿਕਾਸਦੀਐਫਿਕੇਫਿਕੀਸੋਇ ॥
ਫਿਕਾਦਰਗਹਸਟੀਐਮੁਹਿਥੁਕਾਫਿਕੇਪਾਇ ॥
ਫਿਕਾਮੂਰਖੁਆਖੀਐਪਾਣਾਲਹੈਸਜਾਇ ॥੧ ॥
(ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ; ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੪ ਛੰਤ ਘਰੁ ੪, ਅੰਕ : ੪੭੩)

ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਦੀ ਵੀਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ "ਨਾਨਕ" ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਲਾ ਕੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਿੱਕਾ (ਮਾੜਾ) ਬੋਲਣ ਕਰਕੇ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਫਿੱਕੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਫਿੱਕਾ ਸੱਦਿਆ (ਆਖਿਆ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿੱਕੇ (ਬੰਦੇ) ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ (ਸੋਇ) ਵੀ ਫਿੱਕੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿੱਕਾ ਬੰਦਾ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ (ਬਾਹਰ) ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਥੁੱਕਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ (ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਅਤਿ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ, ਧਰਮਰਾਏ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ)। ਫਿੱਕੇ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ (ਹਰ ਥਾਂ) ਪਾਣਾ (ਛਿੱਤਰ) ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਫਿੱਕੇ ਬੰਦੇ ਦੇ, ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਣ ਕਰਕੇ ਛਿੱਤਰ ਪੈਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੰਨਾ ਮਿੱਠਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕੌੜਾ ਬੋਲ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸਦਾ ਮਿੱਠਾ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਕ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਸੁਭਾਓ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸਿਖਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ, ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਕੇ, ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਮਲੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਹਿਦ ਤੋਂ ਮਿੱਠੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਦਕਾ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸੁਭਾਓ, ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੱਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਵੀ ਕੱਢੀ ਜਾਵੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਧੀ ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰਮਤਿ-ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ-ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਪਾਠ-ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗਾਲਾਂ ਤੇ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਦਾਂ ਵੀ ਤੈਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੌੜਾ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬੋ-ਇਸ਼ਟ ਵਾਂਗ ਮਿਠ-ਬੋਲੜਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਾਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਕੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਮੂਮਨ ਹਕਾਰਤੋ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਕੇ ਜਾਂ ਹੰਕਾਰ-ਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਕੇ ਕੌੜੇ ਬਚਨ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਮਾਨੋ ਫਿੱਕੇ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਚਾਰ ਮਰਦ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਉਥੇ ਅਜਿਹੀ ਅਸ਼ਲੀਲ ਅਤੇ ਗੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੌੜੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਪੜਦੇ ਪਾਟ ਜਾਣ। ਚਲੋ ਆਪਣੀ ਮਨਮੁਖੀ ਤਬੀਅਤ ਅਤੇ ਖਸਲਤਿ ਤੋਂ ਮਜਬੂਰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਤਾਂ ਇਦਾਂ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਨੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਅਤੇ ਕੌੜੇ ਵੈਣ (ਬਚਨ) ਸੁਣੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਖਿਓਂ ਮਿੱਠੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਅੱਜ ਅੱਕ ਧਤੂਰੇ ਅਤੇ ਨਿੰਮ ਵਾਂਗ ਕੌੜੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ? ਨਹੀਂ ! ਨਹੀਂ ! ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਾਰਨ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਫੇਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਧੀ ਮੁਤਾਬਕ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਸਮਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਵਰਤੇ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੌੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਮਨਮੁਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਫ਼ਲਸਰੂਪ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਆਹਾਰ ਬਿਬੇਕ ਦੀ ਰਹਿਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲੋਂ ਗੰਢ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮਨਮੁਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮਿਲਗੋਭਾ ਪੰਥ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸ਼ਊਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਆਵੇ ਵੀ ਕਿੱਦਾਂ ਜਦ ਉਹ ਰਹਿਤ ਰਹਿਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਪੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ? ਮਨਮੁਖੀ ਕੱਜਲ ਕੋਠੜੀ ਰੂਪੀ ਕੁਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹੀ ਵੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰੀ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਪਾਏਮਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੌੜਾ ਬੋਲ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹੀ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਵਿਹੂਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵੀਏ। ਆਓ, ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਰਹਿਣੀ (ਰਹਿਤ ਵਾਲੀ), ਬਹਿਣੀ (ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ), ਕਹਿਣੀ (ਜੋ ਕਿ ਮਿੱਠੀ ਹੈ), ਸਹਿਣੀ (ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵਾਲੀ) ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਫ਼ਲਾ ਕਰੀਏ। ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਮਨਮੁਖਾਂ ਵਾਂਗ ਗੰਦੀ ਗਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਵਰਤੀਏ।

ਨਾਮ ਧਨ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਪਰਤਾਪ

ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ
ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਰਾਧਿਆ ਜਾਏ (ਜੈਸਾ ਕਿ ਆਰਾਧਣ ਦਾ ਗੁਰ-ਹੁਕਮ ਹੈ) ਤਾਂ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਅਪਾਰ ਨਿਧਿ ਹਰਿ-ਦਰੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਧਰਮ, ਅਰਥ ਕਾਮ ਅਰ ਮੋਖ ਦੀ ਦਾਤਿ ਦਿੰਦਿਆਂ ਤਾਂ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਛਿਨਕ ਮਾਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪੋਂ ਹੀ ਇਹ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਭੀ ਤਮਾਇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੋਬਿੰਦ-ਭਗਤੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਆਸ਼ਕ ਗੁਰਸਿਖ ਭਗਤ ਜਨ ਇਕੋ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਨ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਣਾਂ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਇਹ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਭੋਗਣ ਵਿਚ ਲਿਪਾਇਮਾਨ (ਖੱਚਤ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਪਾਲ ਦੇ ਵਸਲ-ਮਿਲਾਪ, ਦਰਸ-ਆਨੰਦ (ਦਰਸ਼ਨ-ਅਨੰਦ) ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋਣ ਦੀ ਵੇਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

(੧੮੩) ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਆਰਾਧਨਾ ਹਰਿ ਨਿਧਿ ਆਪਾਰ ॥
ਧਰਮ ਅਰਥ ਅਰੁ ਕਾਮ ਮੋਖ ਦੇਤੇ ਨਹੀ ਬਾਰ ॥੨॥
ਭਗਤ ਅਰਾਧਹਿ ਏਕ ਰੰਗਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਪਾਲ ॥
ਰਾਮਨਾਮ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਜਾ ਕਾ ਨਹੀ ਸੁਮਾਰੁ ॥੩॥੬੨॥
(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੮੧੯)

ਗੁਰੂ ਵਰੋਸਾਈ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਰਾਧਿਆ ਜਾਏ (ਜੈਸਾ ਕਿ ਆਰਾਧਣ ਦਾ ਗੁਰ-ਹੁਕਮ ਹੈ) ਤਾਂ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਅਪਾਰ ਨਿਧਿ ਹਰਿ-ਦਰੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਧਰਮ, ਅਰਥ ਕਾਮ ਅਰ ਮੋਖ ਦੀ ਦਾਤਿ ਦਿੰਦਿਆਂ ਤਾਂ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਛਿਨਕ ਮਾਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪੋਂ ਹੀ ਇਹ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਭੀ ਤਮਾਇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੋਬਿੰਦ-ਭਗਤੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਆਸ਼ਕ ਗੁਰਸਿਖ ਭਗਤ ਜਨ ਇਕੋ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਨ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਣਾਂ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਇਹ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਭੋਗਣ ਵਿਚ ਲਿਪਾਇਮਾਨ (ਖੱਚਤ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਪਾਲ ਦੇ ਵਸਲ-ਮਿਲਾਪ, ਦਰਸ-ਆਨੰਦ (ਦਰਸ਼ਨ-ਅਨੰਦ) ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋਣ ਦੀ ਵੇਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਐਸਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਨਿਕਟ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਹੇਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਨਾਮ ਧਨ ਐਸਾ ਅਪਾਰ ਧਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਦੇ ਨਿਖੁਟਦਾ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਇਸ ਸੱਚੀ ਨਾਮ-ਨਿਧਿ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੁਮਾਰ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੀ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਹ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ ਨਾਮ ਰੰਗ ਖਿੜਨਗੇ। ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਜੋਤਿ-ਰਤੰਨਾ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਰਤਨ ਪਰਗਾਸੇਗਾ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਪਰਗਾਸ ਵਧੇਗਾ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਨਾਮ ਦਾ ਜਲਵਾ ਜਲਾਲ ਹੋਰ ਵਧੀਕ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਦਰਸ਼ਨ-ਆਨੰਦਾਂ ਵਿਚ ਬੜ੍ਹਦਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾਇਗਾ। ਓਥੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜੋਤਿ-ਜਲਵਨਾ-ਨਾਮ ਹੈ ਕਿ ਜੋਤਿ ਜਲਾਲੀ, ਜੋਤਿ-ਜਲਵਾਲੀ, ਜੋਤਿ ਜਮਾਲੀ ਨਾਮੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਨਾਮ ਜਲਾਲ ਜਲਵਨੀ ਰਾਮ ਰਤੰਨ ਦੀ ਜੋਤਿ ਆਭਾ ਹੋਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਜਾਏਗੀ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜੋਤਿ ਜਲਵਾਲੀ ਨਾਮੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਲਵਾਗਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਆਨੰਦ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਵਧਦਾ ਜਾਏਗਾ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ-ਜੋਤਿ ਰੰਗੁ ਭੀ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਅਤੇ ਅਸਚਰਜ ਤੋਂ ਅਸਚਰਜ ਜੋਤਿ ਆਭਾ ਦੇ ਬਿਸਮਾਦੋਂ ਬਿਸਮਾਦ ਕਰਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਇਹ ਬਿਸਮਾਦ ਜਰਨ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਨਾਮ-ਰੰਗੀ ਨਾਮ-ਜੋਤਿ-ਤ੍ਰੰਗੀ ਭਗਤ ਜਨ ਜਰਦਾ ਜਾਏਗਾ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਸਹਜ ਬਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ। ਪਰ ਥਾਹ ਫੇਰ ਭੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ। ਇਹ ਹੈ ਤੁਛ ਮਾਤ੍ਰੀ ਵਿਆਖਿਆ "ਰਾਮਨਾਮ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਜਾ ਕਾ ਨਹੀ ਸੁਮਾਰੁ" ਗੁਰਵਾਕ ਪੰਗਤੀ ਦੀ। ਏਦੂੰ ਵਧ ਹੁਣ ਹੋਇ ਨਹੀਂ ਆਵੰਦੀ।

(੧੮੪) ਭਗਤੁ ਸੋਈ ਕਲਿ ਮਹਿ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ਜਾ ਕਉ ਠਾਕੁਰਿ ਦੀਆ ਮਾਨੁ ॥੩॥
ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਭਏ ਪ੍ਰਗਾਸ ॥ ਸਹਜ ਸੂਖ ਆਸ ਨਿਵਾਸ ॥
ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬਿਸਾਸ ॥ ਨਾਨਕ ਹੋਏ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ ॥੪॥੭॥੧੮॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ :੮੮੮)

ਇਸ ਕਲੀਕਾਲ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਭਗਤ ਜਨ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਭਗਤੀ ਗੁਰ-ਆਸ਼ੇ ਅਨਕੂਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਪਰ ਚਲਨਹਾਰੇ ਹੁਕਮੀ ਬੰਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਭਗਤ-ਵਛਲ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਸੋਈ ਭਗਤ ਹੀ ਕਲਜੁਗ ਵਿਖੇ ਹਰਿ-ਦਰ ਪਰਵਾਨ ਸੱਚੇ ਭਗਤ ਜਨ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਸੱਚਾ ਪਰਗਾਸ ਭਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਾ ਪਰਗਾਸ ਕੀ ਹੈ? ਸਹਜ ਸੁਖ ਦੀ ਅਪਰੰਪਰੀ ਬਿਸਮ-ਅਡੰਬਰੀ ਆਸ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਹਜ ਸੁਖ ਦਾ ਬਿਸਮ ਆਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਹੋਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਬਿਸਮ ਅਨੰਦੀ ਸੁਖ ਸਹਜ ਦੀ ਆਸ ਵਧਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਹਜ ਸੁਖ ਦਾ ਹਰੇਕ ਵਧੀਆ ਬਿਸਮ-ਦਰਸ ਦਰਸਾਓ ਇਹ ਆਸ ਬੰਨ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਭੀ ਹੋਰ ਸੁਖ ਸਹਜ ਬਿਸਮ ਆਨੰਦੀ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਇਹ ਸਹਜ-ਸੁਖ-ਨਿਵਾਸੀ ਸਹਜਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਵਧੇਰੇ ਬਿਸਮ ਵਾਲੀ ਸਹਜ ਦੀ ਸ਼ਰਧਨੀ ਆਸਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਨਾਮ-ਰੰਗ ਵਿਚ ਸੁਫਰਨ ਹੋਈ ਵਿਆਖਿਆ "ਸਹਜ ਸੂਖ ਆਸ ਨਿਵਾਸ" ਗੁਰਵਾਕ ਪੰਗਤੀ ਦੀ। ਸਹਜ ਸੂਖ ਆਸ ਨਿਵਾਸੀ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਹੀ ਸੱਚਾ ਬਿਸਵਾਸ ਭਰੋਸਾ ਬੰਨ੍ਹਵਾਇਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਬੰਧਵਾਏ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਬੰਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਹਜ-ਆਨੰਦੀ ਬਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਖੇਲਨਹਾਰੇ ਗੁਰਸਿਖ ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਹਨ, ਹੋ ਚੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਚਤ ਮਾਤਰ ਭੀ ਨਿਜ ਬਿਵਸਥਾ ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਓਹ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਾਸ ਹਿਤੋਂ ਚਿਤੋਂ ਬਣੇ

ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਭਨਾਂ ਗੁਰਸਿਖ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂੰ ਇਕ ਚੜ੍ਹੰਦੀਆਂ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਉਮਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰੰਚਕ ਭੀ ਬਫਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ।

(੧੮੫) ਭਗਤ ਸੋਹਨਿ ਗੁਣ ਗਾਵਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਚਲੈ ॥
ਰਤਨ ਬੀਚਾਰ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਭਲੈ ॥...੧੯ ॥
(ਵਾਰ ਰਾਮਕਲੀ ਮ. ੩, ਪੰਨਾ :੯੫੬)

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਗਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੂਪੀ ਅਚੱਲ ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਂਵਦੇ ਹੀ ਸੋਹਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਅਨਿੰਨ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤ ਜਨ ਹੋਰ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗਾਂਵਦੇ, ਗਾਂਵਦੇ ਸੋਹਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਣ ਹੀ ਅਚੱਲ ਗੁਣ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਧੁਰ ਦੀ ਅਚੱਲਤਾ ਹੈ। ਏਹਨਾਂ ਅਚੱਲ ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤ ਜਨ ਅਹੱਲ ਥੰਮ੍ਹ ਵਾਂਗੂੰ ਹਰਿ ਦਰਗਹਿ ਅਸਥਿਰ ਹਨ। ਅਚੱਲ ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਣਾਂ ਮਈ ਬਾਣੀ ਧੁਰੋਂ ਆਈ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਹੱਲ ਗੁਰਸਿਖ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗਾਇਨ ਧਿਆਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਧੁਰੋਂ ਆਣ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗਾਇੰਦੇ ਗਾਇੰਦੇ, ਧਿਆਇੰਦੇ ਧਿਆਇੰਦੇ, ਗੁਰ ਕੇ ਤੱਤ ਸ਼ਬਦ ਵੀਚਾਰ ਮਈ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰੂਪੀ ਹੀਰਾ ਰਤਨ ਰਿਦੰਤਰਿ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਆਣ ਪਰਗਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਤ ਐਸਾ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰਤਨ ਵੀਚਾਰ ਹੈ। ਵੀਚਾਰ ਕੀ ? ਹੰਸਲੇ ਗੁਰ-ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਮੋਤੀ-ਚੋਗ ਅਹਾਰ ਹੈ। ਏਸ ਅਹਾਰ ਦਾ ਅਗਾਧ ਸੁਆਦ ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡੀ ਬਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਸੁਆਸਿ ਸੁਆਸਿ ਸੁਰਤੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਨੂੰ ਗੁੰਨ੍ਹੀ ਪਰੁਨ੍ਹੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ "ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਭਲੈ" ਦਾ ਰਤਨ ਵੀਚਾਰ। ਰਸ-ਮੀਠ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਭਲਾ ਸ਼ਬਦ' ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਲਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। "ਖੂਬੁ ਖੂਬੁ ਖੂਬੁ ਖੂਬੁ ਖੂਬੁ ਤੇਰੋ ਨਾਮੁ" ਇਸ ਰਸ-ਮੀਠੇ ਭਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ।

ਸਚਖੰਡੀ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ

(੧੮੬) ਭਗਤ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭੁ ਗੋਸਟਿ ਕਰਤ ॥
ਤਹ ਹਰਖ ਨ ਸੋਗ ਨ ਜਨਮ ਨ ਮਰਤ ॥੩ ॥੩੫ ॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੮੯੪)

ਸਚਖੰਡ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਭਗਤ-ਵਛਲ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਆਂ ਦੀਪਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਨਿਸਤਾਰੇ ਹੋਏ ਬੇਅੰਤ ਭਗਤ ਜਨ ਵਸਦੇ ਹਨ। "ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ" ਅਤੇ "ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ" ਦੇ ਭਾਵ ਵਾਲੀ ਆਨੰਦ ਕੰਤੂਹਲੀ ਗੋਸ਼ਟ ਸੱਚੇ ਸੇਤੀ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋਏ ਆਤਮਾ ਅੰਤਰਿ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਿਥੇ ਭਲਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਹਰਖ ਸੋਗ ਕਿਥੇ ? ਬਸ ਆਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ; ਪਰਮਾਨੰਦੀ ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਦਾ ਪਰਚਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

(੧੮੭) ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਦਰਵਾਰਿ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਇਆ ਜੀਉ ॥
ਬੋਲਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣਿ ਰਸਨ ਰਸਾਇਆ ਜੀਉ ॥
ਰਸਨ ਰਸਾਏ ਨਾਮਿ ਤਿਸਾਏ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਵਿਕਾਣੇ ॥
ਪਾਰਸਿ ਪਰਸਿਐ ਪਾਰਸੁ ਹੋਏ ਜਾ ਤੇਰੈ ਮਨਿ ਭਾਣੇ ॥
ਅਮਰਾ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ਵਿਰਲਾ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰੀ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਸੋਹਨਿ ਦਰਿ ਸਾਚੈ ਸਾਚੇ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ ॥੪ ॥੨ ॥
(ਧਨਾਸਰੀ ਮ. ੧ ਛੰਤੁ, ਪੰਨਾ : ੬੮੮-੮੯)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਸਤਾਰੇ ਭਗਤ ਜਨ ਐਥੇ ਗੁਰ-ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਅਤੇ ਚੋਲਾ ਛਡ ਕੇ ਭੀ ਸੱਚੀ ਗੁਰ-ਦਰਬਾਰ-ਪੁਰੀ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਚਖੰਡ ਸੌਹੇਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੋਹੰਦੇ ਹਨ। ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਜੋਤਿ-ਜਲਵੰਨੀ-ਹੁਸਨ, ਦਰਸੰਨੀ ਸੁਹੱਪਣ, ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਬਿਸਮ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਸੁਹੱਪਣ, ਸ਼ਬਦ ਜੋਤਿ-ਜਗੰਨੀ ਘਟੰਤਰੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਲੀ ਨੂਰ ਅਫ਼ਸ਼ਾਨੀ ਲਾਲੀ, ਰਤਨ ਜੋਤੰਨੇ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਾਰਸ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਪਰਤਵ (ਅਕਸ ਝਲਕ) ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਚੇਹਰੇ 'ਤੇ ਆ ਸ਼ਗੁਫ਼ਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦ-ਵਿਗਾਸੀ-ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਰੰਗ ਗੁਲਾਲੀ, ਜਲਵ ਜਲਾਲੀ, ਹੁਸਨ ਹੁਸੀਨੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਤਿ ਅਨੂਪਮ ਰੂਪ ਜਗਮਗੀ ਸੁਹੱਪਣ ਵਿਚ ਸੋਹਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਬਦ-ਰਤੰਨੀ-ਆਭਾ ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ ਸੋਹਣੇ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦੇ ਝਰਨੇ ਹੀ ਝਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਸਨਾ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਭੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੀ ਰਸਦਾ ਚੋਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਰਸਨ-ਰਸਾਇਣੀ-ਰਸ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਮ ਰਸਨ ਰਸਾਉਣ ਦੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਓਹ ਹਰ ਦਮ ਰਸਨ-ਰਸਾਏ ਨਾਮ-ਤਿਸਾਏ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ-ਤਿਸਾਏ ਭੀ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਕਿ ਗੁਰ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰ-ਮੰਤ੍ਰ (ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਉਤੇ ਹਰ ਦਮ ਲੱਟੂ ਮਗਨੱਟੂ ਹੀ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਾ ਵਾਰ ਕੇ, ਆਪਾ ਨਿਸਾਰ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਹ-ਅਧਿਆਸ, ਦੇਹੀ ਦੀ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦਿਨ ਰੈਨ ਹੀ ਪਾਰਸ ਪਰਸ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਪਾਰਸ ਰੂਪ ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਰਸ-ਕਲਾ ਤਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਮ-ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਨਜ਼ੂਰੇ ਨਜ਼ਰ ਹੋਏਵੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਾ-ਵਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰਾ ਪਦ ਧੁਰਿ ਦਰਗਾਹੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਮਰਾ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀਏ ਭਗਤ ਜਨ ਹੀ ਸੱਚੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰੀ ਹਨ। ਪਰ "ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ॥" ਸੱਚ-ਗਿਆਨ-ਵੀਚਾਰੀ, ਸੱਚ ਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਚੰਡਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਭੀ ਓਹ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਅਭਿਆਸਚਾਰੀ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਅਭਿਆਸਚਾਰੀ, ਰਸ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਗਿਆਨਾਰੀ ਭਗਤ ਜਨ ਸਦਾ ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰ-ਦਰਬਾਰ 'ਤੇ ਸਜੇ ਹੋਏ ਸੋਹਦੇ ਹਨ। ਤਿਥੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਜਾਮਿਆਂ ਦੀ ਦਿਬ ਹਸਤੀ ਵਿਲੱਖਣ ਨਿਰਾਲੇ ਦਿਬ ਵਜੂਦੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਭਾ ਮਾਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(੧੮੮) ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਊਚੌ ਕਹਹਿ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ ॥
ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਗੁਣ ਗਾਵਤੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਦੁਆਰ ॥੬ ॥
(ਸਲੋਕ, ਥਿਤੀ ਗਉੜੀ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੨੯੭-੯੮)

ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਛੇ ਈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਈਸ਼ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਉੱਚੇ ਅਸਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਤੇ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਸ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਲੱਖਣ ਹੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਦੇ ਸੁਣੇ ਸੁਣਾਏ ਢਕੌਂਸਲਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ। ਏਦੂੰ ਵਧ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਛ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ-ਦੁਆਰਾ ਸਨਮੁਖ ਸੌਹੇਂ ਪਰਤੱਖ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਬਿਚਰਦੇ ਹੋਏ ਓਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ ਗੁਣ ਵਖਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਭਗਤ ਜਨ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੰਦੇ ਸੋਹੰਦੇ ਹਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੁਆਰ ਉਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ। ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦੁਆਰਾ ਇਕ-ਸਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(੧੮੯) ਭਗਤ ਸਚੇ ਦਰਿ ਸੋਹਦੇ ਅਨਦ ਕਰਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ॥
ਰੰਗਿ ਰਤੇ ਪਰਮੇਸਰੈ ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਬਲਿ ਜਾਤ ॥੪ ॥੧ ॥੧੬੯ ॥
(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੨੧੮)

ਗੁਰ ਭਗਤ ਜਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਦਰ 'ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਨੰਦ ਕਰਦੇ ਆਨੰਦ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਵੰਦੇ ਸੋਹੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰਤੇ ਹੋਏ ਮਗਨ ਅਨੰਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਟਹੁੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਖ਼ੁਦ ਬਲਿਹਾਰਨੇ ਵਾਰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਿਖ ਭਗਤ ਜਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੰਤ ਹਨ।

(੧੯੦) ਭਗਤ ਸਚੈ ਦਰਿ ਸੋਹਦੇ ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਰਹਾਏ ॥
ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤਿਨ ਊਪਜੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕਸਾਏ ॥...੧੧ ॥

(ਵਾਰ ਗੂਜਰੀ ਮ. ੩, ਪੰਨਾ : ੫੧੩)

ਐਥੇ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਭਗਤ ਜਨ ਸਮਾਧ-ਸਥਿਤ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿੱਬ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ (astral bodies) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਦੇ ਸਚਖੰਡੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ ਸਜੇ ਹੋਏ ਸੋਹੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੱਚੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਾਰਸ-ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਓਹ ਸਮਾਧ-ਸਥਿਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਾਰਸ-ਅਭਿਆਸ-ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਓਹ ਸੁਆਸ ਦਸਮੇ ਦੁਆਰ ਸੁਰਤਾਇ ਕੈ, ਸਚਖੰਡੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਵਿਖੇ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। "ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਰਹਾਏ" ਦੀ ਪਤਿ ਪਉੜੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੀਝ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ' ਉਪਜਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਕਰਿ 'ਪ੍ਰੇਮ ਕਸਾਏ' ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ-ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦਸਮ ਦੁਆਰੇ ਜਾ ਖੇਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਆਨੰਦ-ਮਗਨਤਾਈਆਂ ਵਿਚ ਓਥੇ ਹੀ ਅਸਥਿਰ ਬਿਰਤ ਹੋ ਕੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੁਆਸਾਂ ਕਰਕੇ ਭੀ ਅਤੇ ਸੁਰਤੀ ਕਰਕੇ ਭੀ।

(੧੯੧) ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੈ ਸੂਖੇ ਸੂਖਿ ਗੁਦਾਰਨਾ ॥੪॥
ਭਗਤ ਸਰਣਿ ਜੋ ਆਵੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤਿਸੁ ਈਹਾ ਊਹਾ ਨ ਹਾਰਨਾ ॥੫॥੫॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੯੧੫)

ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਜਪ ਕੇ (ਨਾਮ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕਰ ਕੇ) ਮਨ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਦੁਤੀਆ ਭਾਵ ਦੀ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲ ਦੀ ਕਾਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਸੱਚ-ਸੁਖ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਸ, ਫਿਰ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਹਾਵੰਦੀ (ਗੁਜ਼ਰਦੀ) ਹੈ, ਐਸੇ ਸੂਖੇ ਸੂਖ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿਖ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨਿ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਵੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਜਾਵੰਦਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਈਹਾਂ (ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ) ਜਨਮ ਜੂਏ ਹਾਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਊਹਾਂ (ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ) ਤਿਸ ਨੂੰ ਹਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਪਰਤਾਪ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਸ਼ਰਨਾਗਤ ਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੰਤ ਭਗਤ ਜਨ ਪਾਰਸ ਚੰਦਨ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਰਸ-ਚੰਦਨੀ-ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਕਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਕਟ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਐਸਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਓਹਨਾਂ ਜਿਹਾ ਬਣਨ ਦੀ ਲੋਚ ਲੋਚਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਚਾ ਲੋਚਦੇ ਲੋਚਦੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਕਦਮ 'ਤੇ ਚਲਣ ਦੇ ਰੀਝਾਲੂ ਰੀਸਾਲੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੰਤ ਜਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਦੀਖਿਆ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਿਓਂ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਭੀ ਪਾਰਸ ਰੂਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰੰਚਕ ਮਾਤਰ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਓਹ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਧਊ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਵਾਲੀ ਜਾਗ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਬਸ ਫੇਰ ਤਾਂ ਓਹ ਤਿਸੇ ਅਮਿਉ ਅਕਸੀਰ ਖਮੀਰ ਦੀ ਲਾਗ ਕਰਿ ਜਾਗ ਸੁਜਾਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(੧੯੨) ਸੰਤਨ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸਗਲ ਸਵਾਰੇ ॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਪੂਰਨ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸਭ ਥਾਈ ਊਨ ਨ ਕਤਹੂੰ ਬਾਤਾ ॥
ਭਗਤਿ ਸਿਰਪਾਉ ਦੀਓ ਜਨ ਅਪੁਨੇ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਜਾਤਾ ॥੨॥੩੦॥੬੪॥
(ਸੋਰਠਿ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੬੩੧)

ਆਪਣੇ ਦੀਨਾਂ ਦਾਸਾਂ ਗੁਰਸਿਖ ਸੇਵਕਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਗਲੇ ਹੀ ਕਾਰਜ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਖਸਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸਵਾਰੇ, ਸੰਵਾਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਥਾਈਂ "ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ" ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਲੋੜਾਤ ਕਰਿ ਊਣੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਥੁੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸਭ ਲੋੜਾਂ ਓਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਰਨਹਾਰਾ ਖਸਮ ਹਮਾਰਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਐਸਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਭਗਤ ਵਛਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਜਨ ਭਗਤਿ ਸਿਰੋਪਾਉ ਸੇਤੀ ਉਸਦੀ ਦਰਗਹਿ ਅੰਦਰ ਪੈਧੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਯਾ ਦਰਗਹਿ ਗਇਆਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਭਗਤਿ ਸਿਰੋਪਾਉ (ਗਲ ਖਾਸਾ) ਅਪਨੇ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਨਿੰਨ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਵਧ ਹੋਰ ਕੀ ਸਿਰੋਪਾਉ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ

(੧੯੩) ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੁ ਆਪਿ ਆਪਣ ਭਾਣਿਆ ॥
ਭਗਤਾ ਕਾ ਸਹਾਈ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਜਾਣਿਆ ॥੩॥
ਜਪਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕਦੇ ਨ ਝੂਰੀਐ ॥
ਨਾਨਕਦਰਸਪਿਆਸਲੋਚਾਪੂਰੀਐ ॥੪॥੭॥੧੦੯॥
(ਆਸਾ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੩੯੮)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪੇ ਭਗਤੀ-ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਜੁਗ ਜੁਗ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਤੱਤ ਲਖਣੀ ਸਚਾਈ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਅਤੇ ਮਨਿ ਵਸਾ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਅਰਥਾਤ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪੀ ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਝੁਰੇਵਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਥਾਇ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ। ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ **"ਪ੍ਰਭੁ ਘਾਲਿਆ ਕਿਸੈ ਕਾ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਨ ਗਵਾਈ"** **(ਗੋਂਡ ਮ. ੪, ਪੰਨਾ : ੮੫੯), ਤਾਂ ਤੇ ਝੂਰਨਾ ਕਿਉਂ ? "ਕਦੇ ਨ ਝੂਰੀਐ"**, ਬਲਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲੋਚਾ ਦੀ ਲਗਨ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਖੇ ਜੁਟੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਸ ਭਰੋਸਾ ਪੂਰਾ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਦਰਸ਼ਨ-ਲੋਚਾ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਨਾਮ-ਜਾਪ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਦੇ ਆਹਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਓੜਕ ਪੂਰੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਨਹਾਰਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ-ਗੀਧੀ ਅਰਦਾਸ ਸਗੋਂ ਸ਼ੀਘਰਤਾ ਸਹਿਤ ਸੁਣਦਾ ਹੈ।

(੧੯੪) ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਹਿ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥
ਭਗਤਾ ਕੀ ਸਾਰ ਕਰਹਿ ਆਪਿ ਰਾਖਹਿ ਜੋ ਤੇਰੈ ਮਨਿ ਭਾਣੇ ॥੧॥੫॥
(ਸੋਰਠਿ ਮ. ੩, ਪੰਨਾ : ੬੦੧)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਿਖ ਸੰਤ ਭਗਤ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ ਜਪ ਜਪ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰ ਪਰਸਣ ਆਏ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਉਹ ਆਪ ਸਾਰ ਸੰਮਾਲਦਾ ਅਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਈ ਮਾਤਰ ਲੇਪ ਛੇਪ ਨਹੀਂ ਲਗਣ ਦਿੰਦਾ।

(੧੯੫) ਭਗਤਿ ਖਜਾਨਾ ਭਗਤਨ ਕਉ ਦੀਆ ਨਾਉ ਹਰਿ ਧਨੁ ਸਚੁ ਸੋਇ ॥
ਅਖੁਟੁ ਨਾਮ ਧਨੁ ਕਦੇ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ ਕਿਨੈ ਨ ਕੀਮਤਿ ਹੋਇ ॥
ਨਾਮ ਧਨਿ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੋਏ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਸਚੁ ਸੋਇ ॥੧॥੨॥
(ਸੋਰਠਿ ਮ. ੩, ਪੰਨਾ : ੬੦੦)

ਸੱਚੇ ਹਰਿ ਧਨੁ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਦਾ ਭਗਤਿ-ਖਜਾਨਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਖੁਟ ਨਾਮ ਧਨ ਕਦੇ ਨਿਖੁਟਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਧਨ ਦੇ ਧਨੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਧਣੀ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਐਸੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਿਖ ਸੰਤ ਭਗਤ ਜਨ।

ਦੇਗ-ਤੇਗ਼ ਫ਼ਤਹਿ

ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ

'ਦੇਗ' ਵਾਂਗ 'ਤੇਗ਼' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਵੀ ਸੰਸਾਰਕ ਅਤੇ ਪਰਮਾਰਥਕ ਦੋਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ਼ ਹੈ। ਸੰਸਾਰਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ 'ਤੇਗ਼' ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇੱਕ ਉਪਯੋਗੀ ਵਸਤੂ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ, ਸਵੈ-ਮਾਣ, ਅਜ਼ਾਦੀ, ਇਨਸਾਫ਼, ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਾਲਸਈ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਹਿੰਸਕ ਬੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਕਰੜੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇ; ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਾਰ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮੁਗ਼ਲ ਹਾਕਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਥਿਆਰ ਪਹਿਨਣ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿ 'ਗ਼ੈਰ ਮੁਸਲਿਮ' ਲੋਕ (ਥੋੜ੍ਹੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਹਿਨ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਮਾਣ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ ਚਿੰਨ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਮੁਗ਼ਲ ਲੋਕ ਹੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਹਾਕਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਉੱਪਰ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਠੋਸ ਕਦਮ ਪੁੱਟੇ ਅਤੇ ਜਿੱਤਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ।

ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥਕ ਪੱਖ ਵਿੱਚ 'ਤੇਗ਼' ਜਾਂ 'ਕਿਰਪਾਨ' ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ 'ਕਿਰਪਾਨ' ਅਤੇ 'ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ' ਦਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ਼ ਜੁੜਵਾਂ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਪਰਮਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਕਿਰਪਾਨ 'ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ' ਅਤੇ 'ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਸੰਘਾਰ' ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ 'ਤਲਵਾਰ' ਜਾਂ ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਵਾਲ਼ੇ ਸ਼ਸਤਰ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਤਮਕ ਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੋੜਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਗੁਰ ਤੇ ਗਿਆਨੁ ਪਾਇਆ ਅਤਿ ਖੜਗੁ ਕਰਾਰਾ॥
ਦੂਜਾ ਭ੍ਰਮੁ ਗੜੁ ਕਟਿਆ ਮੋਹੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ॥
(ਅੰਗ-੧੦੮੭)

ਗੁਰ ਕੈ ਬਾਣਿ ਬਜਰ ਕਲ ਛੇਦੀ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਪਦੁ ਪਰਗਾਸਾ॥
ਸਕਤਿ ਅਧੇਰ ਜੇਵੜੀ ਭ੍ਰਮੁ ਚੂਕਾ ਨਿਹਚਲੁ ਸਿਵ ਘਰਿ ਬਾਸਾ॥
(ਅੰਗ-੩੩੨)

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ 'ਰੱਬਤਾ' ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ:

ਅਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੰਡੋ ਖੜਗ ਤੁਪਕ ਤਬਰ ਅਰੁ ਤੀਰ॥
ਸੈਫ ਸਰੋਹੀ ਸੈਹਥੀ ਇਹੈ ਹਮਾਰੈ ਪੀਰ॥
(ਦਸਮ ਗਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੭੧੭)

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਨੇਕੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਦੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਜੁਝਾਰ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੰਗੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਬਾਹਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕੀਤੀ।

'ਤੇਗ਼' ਦੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਤੋ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਜਸੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਗੇ ਅੰਕਿਤ ਤਿੰਨ ਮੱਦਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਮੱਦ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਿਸਮਾਨੀ ਬਲ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਅਤੇ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਸਰਾਪ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਮੱਦ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨੇਕ ਕਾਜ ਲਈ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਮੱਦ ਰਾਹੀਂ ਧਰਮ ਆਖਰੀ ਹੀਲੇ ਵਜੋਂ 'ਬਲ' ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਮੱਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ 'ਧਰਮ ਯੁੱਧ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਉਪਜਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ 'ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ' ਅਤੇ 'ਦੁਸਟ ਸਭਨ ਕੋ ਮੂਲ ਉਪਾਰਨਿ' ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ 'ਅਹਿੰਸਾ' ਨੂੰ 'ਕਾਇਰਤਾ' ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

'ਤੇਗ਼' ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ 'ਨੇਕੀ ਦੇ ਰਾਜ' ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ 'ਨੇਕੀ ਦਾ ਰਾਜ' ਦੋ ਹੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ਼ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਵੇਲ਼ੇ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਸਮਝਾ ਕੇ ਬਦਲਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾ-ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ 'ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਰਾਹੀਂ, ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ। ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਜਦੋਂ ਫ਼ੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣ ਫਿਰ ਤਲਵਾਰ ਉਠਾਉਣ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:

ਚੁ ਕਾਰ ਅਜ਼ ਹਮਹ ਹੀਲਤੇ ਦਰ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ॥
ਹਲਾਲ ਅਸਤ ਬੁਰਦਨ ਬ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਦਸਤ॥
(ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ)

'ਦੇਗ-ਤੇਗ਼' ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਗੂੜ੍ਹਾ ਅਤੇ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਉਚਿਤ ਸੁਮੇਲ ਹੀ 'ਫ਼ਤਹਿ' ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੀ 'ਦੇਗ' ਜਾਂ ਇਕੱਲੀ 'ਤੇਗ਼' ਮੰਤਵਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ 'ਦੇਗ' ਤਾਂ ਹੀ ਸੁਰਜੀਤ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ 'ਤੇਗ਼' ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ਼ ਹੀ 'ਤੇਗ਼' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨੇਕ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ 'ਦੇਗ' ਦੁਆਰਾ ਸਰੀਰ ਬਲਵਾਨ ਹੈ।

ਫਿਰ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਵਿਚਰਨਗੀਆਂ 'ਫ਼ਤਹਿ' ਓਥੇ ਯਕੀਨੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਾਸੋਂ 'ਦੇਗ-ਤੇਗ਼' ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮੈ ਦੋਊ ਚਲੈਂ॥
(ਦਸਮ ਗਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੦)

ਅਰਥਾਤ, ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ 'ਦੇਗ' ਅਤੇ 'ਤੇਗ਼' ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਚੱਲੇ, ਭਾਵ ਇਹ ਅਨਾਥਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੇ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧੇ।▪▪

ਖ਼ਾਲਸਈ ਹਲੇਮੀ ਰਾਜ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇਗਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਕਲ.ਗੀਧਰ ਜ਼ਾਹਰ ਜ਼ਹੂਰ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹਨ

ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ
ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਨਾ ਆਵੈ ਨ ਜਾਇ॥
ਓਹੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ॥੧੩॥
(ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਮ. ੪, ਅਸਟਪਦੀਆ, ਅੰਗ : ੭੫੯)

ਏਸ ਉਪਰਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਲ.ਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹਜ਼ੂਰ ਜ਼ਾਹਰ ਜ਼ਹੂਰ ਸਭ ਮੇਂ ਭਰਪੂਰ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਨੂਰੋ ਨੂਰ ਹੈ। ਉਹ ਸਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ ਤੇ ਆਵਣ ਜਾਣ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਸਦਾ ਬਾਹਰ ਹੈ। "ਏਕਹਿ ਆਵਨ ਫਿਰਿ ਜੋਨਿ ਨ ਆਇਆ" (ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮ. ੫, ਪਉੜੀ ੧੩, ਅੰਗ : ੨੫੨)

ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਮਨੁੱਖ-ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੇਵਲ "ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ" ਨਮਿੱਤ ਸੱਚਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ। ਬਾਹੁੜ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਣ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ਕੇ ਉਹ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਪੁਰਖ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਵਿਚ ਸਮਾਇ ਰਿਹਾ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਸਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਜੋਤਿ-ਜਾਮੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਨਿੰਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਬ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਖਾਇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਹਾਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹੁੜ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮਾ ਧਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮਨੁੱਖ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਮੁੜ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਅਵਸਰ ਬਣਿਆ ਤਦੋਂ ਤਦੋਂ ਅਨਿੰਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਜੋਤਿ ਮਈ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਦਰਸ ਦਿਖਾਂਵਦਾ ਤੇ ਕਲਾ ਵਰਤਾਂਵਦਾ ਆਇਆ ਹੈ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਦਾ ਸਦਾ ਪਰਤੱਖ ਦੀਦਾਰ ਜਲਵੇ ਆਪਣੇ ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪਣਹਾਰ ਖ਼ਾਲਸ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਮੁੜ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਦਾਨੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਲ.ਗੀਧਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ, ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਵਿਖੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ "ਘਰ ਘਰ ਹੋਇ ਬੈਠ ਹੈਂ ਰਾਮਾ॥ ਜਾਂ ਤੇ ਸਰੇ ਨ ਕੋਊ ਕਾਮਾ" (ਨੇਹਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ, ਅੰਗ : ੧੨-੪) ਵਾਲਾ ਵਰਤਾਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਵਰਤੇਗਾ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਗੁਰੂ ਡੰਮ੍ਹ ਵਾਲਾ ਫਸਤਾ ਹੀ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ।

ਕਈ ਅਜਾਣ ਸਿੱਖ ਸੱਜਣ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਏਸ ਅਭਿੱਪਰੇ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ

ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੇਰ ਦੇਹ ਧਾਰ ਕੇ ਆਉਣਗੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਿਤਨਾ ਸਾਨੂੰ ਦੇਹ-ਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਨੌਤ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਖ਼ਿਆਲ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੈ, ਉਤਨੀ ਹੀ ਇੱਲਤ ਵਾਲੀ ਬੀਮਾਰੀ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਏ ਦਿਨ ਇਹ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਕੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਫਲਾਣੀ ਥਾਂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਫਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇਹ ਧਾਰਨਗੇ, ਅਥਵਾ ਫਲਾਣਾ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਫਲਾਣੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੱਚ-ਘਰੜ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹਨ। ਪਰ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਪਜ-ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਮਨਮੁਖੀਏ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਟਾਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਦੇ ਪਰਤੱਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਤੇ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਪਰਤੱਖ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਦਮ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਘਟ ਵਧ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਤੇ ਲੁਕਣਮੀਟੀ ਜੋਤਿ-ਜਲਵੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਸਦ ਵਿਗਾਸੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਜੋਤਿ-ਵਿਗਾਸੀ-ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤਾਈਂ ਇਹ ਘਾਟਾ ਕਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ, ਜਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਸਦਾ "ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਸਦਾ ਸਦਾ" ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿੱਬ-ਦਰਸੀ-ਆਤਮ-ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਘਾਟੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਕਿਥੋਂ? ਉਹ ਤਾਂ ਘਟੀਆ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੀ ਨਿੱਘਰਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੜੀਅਲ ਜਨਮ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਓਟ ਤਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਅਸਲੇ ਵਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਨਿਰਾਸਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਲਾ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਅਖਾਉਤੀ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਉਚ ਖ਼ਾਲਸਈ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਗੁਮਰਾਹ ਹੋ ਕੇ ਬੁੱਤ-ਪ੍ਰਸਤ ਮੱਤ-ਮਤਾਂਤ੍ਰ ਆਨਮਤੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣਦੇ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਤੇਜ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੜੇ ਤੋਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਆਗੂ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਅਸਲ ਅਸੂਲਾਂ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇੱਕ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਢਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। "ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਆਕੀ ਰਹੇ ਨ ਕੋਇ" ਦੀਆਂ ਬੜ੍ਹਕਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ "ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ" ਮਈ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਅੱਡਰੀ ਹਸਤੀ ਦੀਆਂ ਟਾਹਰਾਂ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਅੱਜ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਪਾਲੇਟੀਸ਼ਨਰਾਂ (ਨੀਤੀਵਾਨਾਂ) ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮੰਗਤਿਆਂ ਵਾਂਗ "ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ" ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਵਲ-ਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰੋਲ ਪੰਥਕ ਨਿਰੋਲਤਾ ਜਨਾਉਣ ਵਾਲੀ ਟਾਹਰ ਕਿੱਥੇ ਗਈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲਸਈ ਨਾਹਰਿਆਂ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। "ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ ॥ ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਉ ਮੈਂ ਸਾਰਾ।" ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਆਨਮਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਲੈਣ ਨੂੰ ਬੜਾ ਫ਼ਖ਼ਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਫੇਰ ਮਿਲਗੋਭਾ ਹੋ ਕੇ ਮਲੀਆਮੇਟ ਹੋਣ ਉਪਰ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਖਲੋਤੇ ਹਨ ਤੇ ਏਸ ਗੁਰਮਤਿ-ਹੀਣੀ-ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਤਾਉਣਾ ਬੜੀ ਬੀਰਤਾ ਭਰੀ ਸਿਆਣਪ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਰੰਚਕ ਲੱਜਿਆ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕੌਮ ਦੀ ਸਿੱਖ ਜਨਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਪਲੀ

ਹੈ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਠਾਢਾ ਗੁਰੁ ਸੂਰਾ" (॥੭॥ ੨੨॥) (ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ. ੫, ਅੰਗ : ੨੯੩) ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਿਥੋਂ ਤੇ ਕਦੋਂ ਪੂਰੇ ਹੋਣੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੇ ਹੋਣੇ ਹਨ?

ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਸੀਸ ਉਤੇ ਕਾਇਮ ਦਾਇਮ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਸੀਸਾਂ ਉਤੇ ਛਿਆਨਵੇਂ ਕਰੋੜ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਗੁਪਤ ਸ਼ਹੀਦੀ ਫ਼ੌਜਾਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਦਾ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸੂਰਮੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਆਤਮੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੂਰਮਤਾ ਕਲਾ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕਲਾਧਾਰੀ ਸੂਰਮੇ ਸਿੰਘਾਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਇਹ ਸਮਾਂ ਢੁੱਕ ਆਇਆ ਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕੌਮ ਅੰਦਰ ਏਸ ਜ਼ਾਹਰੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਜ਼ਹੂਰ ਵਰਤ ਗਿਆ, ਉਸ ਛਿਨ ਅੰਦਰ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਖ਼ਾਲਸਈ ਹਲੇਮੀ ਰਾਜ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਏਗਾ, ਹੋ ਕੇ ਰਹੇਗਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਲਾ ਵਰਤੇਗੀ। ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਘਟ ਘਟ ਅੰਦਰ ਵਰਤੇਗਾ। ਇਉਂ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦੇ ਤੱਤ ਆਦਰਸ਼ੀ ਅਰਥ ਜ਼ਹੂਰ ਪਜ਼ੀਰ ਹੋਣਗੇ।

ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਖ਼ਾਲਸਾ

ਗਿਆਨੀ ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਕੈਲੇਫ਼ੋਰਨੀਆ

ਸੰਤ ੧੩੯੯ ਦੀ ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਦਿਹਾੜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਮਨੁਖਤਾ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣੇ। ਪਰ ਆਓ, ਅਜ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਸਾਰੀ ਮਨੁਖਤਾ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਾਰੀ ਮਨੁਖਤਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਤੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁਖਤਾ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਓਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ)

ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਆਤਮ-ਰੰਗ-ਰਤੇ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੈਵੀ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਆ ਜਾਣ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹਨ, ਫਿਰ ਉਸ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ (ਅੰਤਰ) ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਤਦੋਂ ਹੀ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਕਹਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਹਿਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਵਾਰ ਕਹੀ ਜਾਈਏ, "ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ" ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸੀਂ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ-

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਿ ਪਿਆਰੇ॥ ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਹਮ ਥਾਰੇ॥ ਰਹਾਉ॥ ੯੩॥ (ਪੰਨਾ ੬੩੧)

ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਖਾਲਸਾ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤਾਂ-

ਜਾ ਕਰਤਾ ਵਲਿ ਤਾ ਸਭੁ ਕੋ ਵਲਿ ਸਭਿ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਕਰਹਿ ਸਾਬਾਸਿ॥
ਸਾਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਭੁ ਹਰਿ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭਿ ਜਨ ਕਉ ਆਇ ਕਰਹਿ ਰਹਿਰਾਸਿ॥ ੨॥ ੧੦॥ (ਪੰਨਾ ੩੦੫)

ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਮਨੁਖਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਵੇਗੀ। ਖਾਲਸਾ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਜਿਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਵੇਗਾ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਵਿਛਾਉਣਗੇ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਜੀਉ ਆਇਆਂ' ਕਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਗੇ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲੋਕੀ ਆਪਣੇ ਉਚੇਰੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਨਗੇ ਕਿ-

ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੂਤ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਮੁਚੀ ਮਨੁਖਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰਦਾਰ (ਮੁਖੀ) ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ (੬੧੧) ਦੇ ਅਮਰ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅੱਜ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਮਨੁਖਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਮਝ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਨਸਲੀ, ਮੁਲਕੀ, ਮਜ਼ਹਬੀ, ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਵਿਤਕਰੇ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਜੋ ਮਨੁਖਤਾ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁਧ ਭੜਕਾਉਂਦੇ ਤੇ ਲੜਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਮਨ ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਇਸ ਭਾਵ ਦੇ ਮਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਲੜਾਈਆਂ ਝਗੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਲੜਾਈਆਂ ਝਗੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਸਾਰੀ ਮਨੁਖਤਾ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸੇਧ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁਖਤਾ ਇਕ ਸੁਖੀ ਪਰਵਾਰ ਵਾਂਗ ਵੱਸੇਗੀ। ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਸਭ ਵਸੀਲੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਹੋਣਗੇ। ਮਨੁਖਤਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਗ਼ਰੀਬੀ, ਰੋਗ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਯੋਗ ਵਰਤੋਂ, ਤੇ ਜੁਰਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੁਵਿਰਤੀ ਆਦਿਕ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਆਰਥਕ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਕ ਵਰਗ ਰਹਿਤ ਤੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਆਪ ਨੇ ੧੬੯੯ ਦੀ ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਦਿਹਾੜੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕਰ ਸਮੇਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ।

ਇਸ਼ਕ-ਮਜਾਜ਼ੀ ਤੇ ਇਸ਼ਕ-ਹਕੀਕੀ

ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ
ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚੀ ਹੱਕ-ਪ੍ਰਸਤੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਵਦਗਾਰ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪੂਜਾ-ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟਾ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰਿਆ ਜਜ਼ਬਾ ਹੀ ਅਸਲ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ-ਪੂਜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਨਦਰ ਮੇਹਰ ਕਰ ਕੇ, ਇਸ ਪੂਜਾ-ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ਼ਕ ਇਲਾਹੀ ਦੇ ਸੱਚੜੇ ਨਾਮ ਦੇ ਛੱਟੇ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕੀਤਾ। ਨਾਮ ਦਵਾਰਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਸੱਚੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਸੱਚੀ ਹੱਕ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲਾ ਸੱਚੜਾ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੜੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਪੂਜਾ, ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਖੰਡਾ ਖੜਕਾਉਣਾ ਹੀ ਸੱਚੀ ਇਸ਼ਕ ਇਲਾਹੀ ਦੀ ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਜਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖੰਡੇ ਦੇ ਉਪਜਾਉਣ ਦੀ ਨਦਰ ਮੇਹਰ ਕੀਤੀ।

ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਅਤੇ ਨਫ਼ਸਾਨੀ ਇਸ਼ਕ ਮੁੱਹਬਤ ਦੇ ਕਾਇਲ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਨਫ਼ਸਾਨੀ ਇਸ਼ਕ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਮੋਹ ਮਮਤਾ ਮਈ ਖ਼ਿਆਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਹੀ ਸਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੋ ਜਨ ਇਸ਼ਕ-ਹਕੀਕੀ ਦੇ ਕਾਇਲ ਸਦਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭੀ ਆਪਣੇ ਲੇਖਾਂ ਅੰਦਰ, ਆਪਣੇ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਵਤੀ (ਕਾਮ-ਉਪਜਾਊ) ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਨਫ਼ਸ ਦੇ ਹੀ ਖ਼ਿਆਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰਮਤਿ-ਪਰਮਾਰਥ-ਭਿੰਨੇ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ੁਦ-ਸਾਖ਼ਤ ਇਬਾਰਤ-ਅਰਾਈ (ਨਿਜ-ਘੜੀ ਲੇਖਣੀ) ਭੀ ਬੜੀ ਹੀ ਗਿਰੀ ਹੋਈ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੋਂਵਦੀ ਹੈ।

ਅਸਾਡੇ ਪੰਥਕ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਅਜਿਹੇ ਵਹਿਣਾ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਰੁੜ੍ਹਾਉ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਹੀ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਰਤੀ (ਅੰਦਰਲੀ) ਕਰਤੂਤ ਨਿਰੀ ਹੀ ਇਸ਼ਕ-ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਇਸ਼ਕ-ਹਕੀਕੀ ਦਾ ਲੇਸ ਮਾਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਅਖੌਤੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਆਗੂ ਨਿਰੇ ਹੀ "ਬਿਖੁ ਭੂਲੇ ਲੇਖਾਰੀ" ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਰਲੱਜ ਹੋ ਕੇ ਬਿਖੈ ਰਸ ਦੇ ਨਫ਼ਸਾਨੀ ਜਜ਼ਬੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਅਰ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਲਿਖੀ ਜਾਣ ਨੂੰ ਬੜਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਫ਼ਖ਼ਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਗ ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਵਾਲੇ ਹੀਰ-ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਇਸ਼ਕ ਵਾਲੇ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਲਿਖਣੋਂ ਨਹੀਂ ਸੰਕੋਚਦੇ। ਨਿਰੀ ਜ਼ਬਾਨਦਾਨੀ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਹਾਸ਼ਮ ਆਦਿਕ ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸੱਸੀ-ਪੁੰਨੂੰ ਦੇ ਕਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਘਟੀਆ ਸ਼ਿਅਰ-ਔ-ਸੁਖ਼ਨ ਲਿਖੀ ਜਾਣ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਮਨ ਬਚਨ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਹਕੀਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਢੁਕੀ। ਸੱਚੀ ਹਕੀਕਤ ਸੱਚਾ ਹਕੀਕੀ ਇਸ਼ਕ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਲਾਹੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਸੱਚੀ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਘੁਥੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਕ-ਮਜਾਜ਼ੀ ਕੂੜਾਵਾ ਧੰਧਾ ਹੀ ਪਿੱਟਦੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਅਖੌਤੀ (So Called) ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਮਤਿ-ਭਿੰਨੀ-ਇਸ਼ਕ-ਹਕੀਕੀ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖਿੜੀ। ਓਹ ਲੋਕ ਐਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਇਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖ ਲਿਖ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਭਰਦੇ ਉਹ ਹਨ, ਸ਼ਰਮ ਸਾਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਕੇ ਐਸਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੇਖ, ਪੜ੍ਹਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹੋ ਖ਼ਿਆਲ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਘਟੀਆ ਦਰਜੇ ਦੇ ਨਿਕੰਮੇ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਹੋਣਗੇ।

ਇਹ ਰਿਵਾਜ਼ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਰਸਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਐਡੀਟਰਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰੀ ਆਪ-ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਲਣਾ ਦੇ ਕੇ ਨਿਰਾ ਹੀ ਕੁਫ਼ਰ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕਵੀਸ਼ਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਤੀਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜੈਸੀ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਭੀ ਨਿਰਾ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਰਸਾਈ ਹੋਈ ਸੱਚੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਉਸ ਪੈਰਾਏ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਹੋਏ ਤੱਤ-ਹਕੀਕਤੀ ਗੁਰਮਤਿ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਤਾਈਂ ਅਪੜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੀ ਮਨੋ-ਮਨੀ ਬਣਾਈ ਗੁਰਮਤਿ ਖ਼ਿਆਲੀ ਉਤੇ ਹੀ ਧਿਙਾਣੇ ਆਫ਼ਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਨਮਤਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਨਮਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹਕੀਕੀ ਇਸ਼ਕ ਵਾਲਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਘਟੀਆ ਦਰਜੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਫ਼ਸਾਨੀ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਦੀ ਉਪਜ ਨੂੰ ਹੀ ਹਕੀਕੀ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਆਨਮਤੀ ਨਿਜ-ਘਾੜਤ-ਉਪਜ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਅੰਦਰ ਸੱਚੀ ਇਸ਼ਕ ਇਲਾਹੀ ਦਾ ਲੇਸ ਮਾਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਕਿਸ ਬਲੱਾ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਹੱਕ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੀ ਧੁਰੋਂ ਆਈ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਪੀ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਹੀ ਹਕੀਕੀ ਇਸ਼ਕ ਵਾਲਾ ਸੱਚਾ ਜਜ਼ਬਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਚ-ਘਰੜ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਵਾਲੇ ਅਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਸਦਾਉਣ ਵਾਲੇ "ਬਿਖੁ ਭੂਲੇ ਲੇਖਾਰੀ" ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸੱਚਾ ਈਮਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਰੁਜਹਾਨ (ਆਸ਼ੇ) ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਤਾਂਤੇ ਉਹ ਅਨਮਤੀਆਂ ਦੀ ਰੀਸੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਡੰਗ ਟਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਰਸਾਈ ਸੱਚੀ ਫ਼ਜ਼ੀਲਤ (ਵਡਿਆਈ) ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਚ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਉਪਜਦੀ ਤਦ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਰਸਾਏ ਤੱਤ ਗੁਰਮਤਿ ਆਸ਼ੇ ਦੀ

ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਫ਼ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਖੌਤੀ (So Called) ਸਿੱਖ ਸਦਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਹ ਤੱਤ ਗੁਰਮਤਿ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਉਹ ਕੱਚ-ਘਰੜ ਅਨਮਤੀਏ ਹੀ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕ ਮਾਤਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। **ਜੇ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ "ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ॥ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਕੈ ਮਨਿ ਪਿਆਰੀ ਭਾਣੀ॥... ੪॥੭॥"** (**ਮਾਝ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ: ੯੬**) ਵਾਲੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਭਾਵ ਉਪਰ ਈਮਾਨ ਲਿਆਉਣ, ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ-ਘਰੜ ਸੋਹਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਨਾ ਭੁਲਾਉਣ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਦੇ ਦਰ ਘਰ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਘਰ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਧੁਰੋਂ, ਹਕੀਕੀ ਦਰਬਾਰੋਂ ਸੱਚੇ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਲਿਆਏ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਜ-ਉਚਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਲਿਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਚੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਦੇ ਲਿਆਉਣਹਾਰਾ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਣ ਹਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਖੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਦਰ ਘਰ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਅਤੇ ਸਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦੀ ਕੀ ਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਫ਼ਸਾਨੀ ਜਜ਼ਬੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਅਰ-ਔ-ਸੁਖ਼ਨ ਵਿਚ ਬਨਾਵਟੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਕੱਚੀ ਕੁਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਹ ਇਸ਼ਕ-ਜਜ਼ਬੇ ਵਾਲੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਪੁਰਸ਼ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਤੁਲਤਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਸੱਚੀ ਹਕੀਕੀ ਇਸ਼ਕ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਦੀ। ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਸੱਚੀ ਹਕੀਕਤ ਹੱਕ ਰੱਬਾਨੀ ਦੀ ਮਹਿਵੀਅਤ (ਰੰਗ-ਲੀਨਤਾ) ਵਿਚ ਮਹਿਵ (ਲੀਨ) ਹੋਏ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਸੇ ਜਾਮਿਆਂ ਬਾਝੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਭੀ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੋਈ ਸੱਚੀ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਘੁੱਥੇ ਹੋਏ ਅਖੌਤੀ (So Called) ਨਿਰੀ ਖ਼ੁਦਸਾਖ਼ਤ ਸ਼ਹਿਵਤੀ (ਨਿਜ-ਘੜੀ ਕਾਮ-ਉਪਜਾਊ) ਕੁਬਾਣੀ ਨੂੰ, ਆਪੋਂ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸ਼ਿਅਰ-ਔ-ਸੁਖ਼ਨ ਨੂੰ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜਾ ਹੀ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਫ਼ਸਾਨੀ ਰੰਗ ਦੇ ਕੁਰੰਗੇ ਹੋਏ, ਨਿਰੀਆਂ ਰੰਗ-ਰਲੀਆਂ ਮਾਨਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਵਤੀ (ਕਾਮੀ) ਪੁਰਸ਼, ਸਿਨਮਿਆਂ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਇਸ਼ਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਈਆਂ, ਕੁਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰੇ ਫੋਕੇ ਜ਼ਬਾਨਦਾਨੀ ਦੇ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਭੁਲੇ ਹੋਏ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ ਨਫ਼ਸੁੱਟੇ ਹੋਏ (ਇੰਦਰਿਆਂ ਦੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸੇ ਹੋਏ) ਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੀ ਕੁਰਚਨਾ ਵਿਚ ਏਸੇ ਸਿਨਮਿਆਂ ਵਾਲੀ ਕੁ-ਰਚਨਾ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਨਿਰੀ ਨਫ਼ਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਖੌਤੀ (So Called) ਸਿੱਖ-ਆਗੂ ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਸਿਨਮਾਵੀ ਫ਼ਿਲਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ-ਰੰਗੇ ਹਕੀਕੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨਾਂ ਪ੍ਰਥਾਇ ਵਰਤਣੋਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ ਤੇ ਖ਼ੁੱਲ-ਮ-ਖ਼ੁੱਲ੍ਹਾ ਗੁਰਮਤਿ ਜੀਵਨਾਂ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੰਕੋਚਦੇ। ਇਹ ਨਿਰੀ ਮਨਮਤਿ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਬੜੇ ਫ਼ਖ਼ਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਫ਼ਿਲਮੀ ਸਿਨਮੇ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਨਿਰੀ ਮਨ-ਮਤੀਆਂ ਦੀ ਰੀਸ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸਰਾਸਰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਫ਼ਸ-ਪ੍ਰਸਤ ਖੋਟੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਥ ਪੱਥ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਨਿੱਗਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ, ਉਲਟਾ ਪ੍ਰਹਾਰ ਹੈ। ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦੇ ਸੱਚੜੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਕਦੇ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਬਹਿਤਾਂ (ਕੁਰੀਤਾਂ) ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੇ। ਆਨ-ਮੱਤੀਆਂ ਦੀ ਰੀਸੋ-ਰੀਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸੁਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕੱਚ-ਘਰੜ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ, ਮਨ-ਮੰਨੇ ਸ਼ਿਅਰ-ਔ-ਸੁਖ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਘਟੀਆ ਦਰਜੇ ਦੇ ਆਨ-ਮਤਿ ਗ੍ਰਸੇ ਖੋਟੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਖੋਟ ਭਰੀ ਕੁਬਹਿਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਐਸਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਹੋਰ ਕੁਛ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤਾਂਤੇ ਉਹ ਆਨਮੱਤੀ ਜਜ਼ਬੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਖੋਟੇ ਕੁਢੰਗਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਜਜ਼ਬੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਜਣਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤਿ ਦੁਆਰਾ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜੋ ਨਿਰੀ ਭਿਆਨਕ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ ਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰਮਤਿ-ਭਿੰਨੇ ਸੱਚੀ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਕਦੇ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੇ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ, ਸੱਚੀ ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਰਹਿ ਖੜੋਤੇ ਹੋਏ ਅੰਞਾਣ ਪੁਰਸ਼ ਸ੍ਰਵਣਾਂ ਕਰਕੇ ਭੀ ਤੇ ਰਸਨਾ ਕਰਕੇ ਭੀ ਰਚੀਆਂ ਕੁਬਾਣੀਆਂ ਤੇ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ:

ਮੇਰੇ ਮੋਹਨ ਸ੍ਰਵਨੀ ਇਹ ਨ ਸੁਨਾਏ॥

ਸਾਕਤ ਗੀਤ ਨਾਦ ਧੁਨਿ ਗਾਵਤ ਬੋਲਤ ਬੋਲ ਅਜਾਏ॥੧॥ਰਹਾਉ॥...॥੪॥੧॥੮੧॥ (**ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ: ੮੨੦**)

ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣਹਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨ ਕਦੇ ਭੀ ਕੱਚੀਆਂ-ਪਿਚੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸੱਚੇ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਤੋਂ ਘੁਥੇ ਹੋਏ ਨਿਰੇ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਨਿਸ਼ੰਗ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਧੁਤਕੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਭੰਗੜੇ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਤਗੜਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੋਲ ਕੁਬੋਲੀ ਕੱਚੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਸਕਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੰਗੜਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁਭੰਗੜੀਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਂਦੇ ਹੋੜਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ-ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਹਕੀਕਤ (ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ) ਤੋਂ ਬੜੇ ਹੀ ਪਰੇਡੇ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਕੁਵਾਦੀ ਵਗ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਮੋਫ਼ੋਨ ਦੇ ਗੰਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਤੋਂ ਘੁਥੇ ਹੋਏ ਲੋਗ ਨਿਰਾ ਸਵਾਬ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਿਰਾ ਹੀ ਕੁਸੰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਆਮ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਸਭਯ-ਲੋਕਾਈ ਵੀ ਬੜੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਚਾਰੀ ਰੌਣਕਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਲੋਗ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਕੁਢੰਗ ਖੁਲ੍ਹ-ਮ-ਖੁਲ੍ਹਾ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਸੱਚੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵਾਲੀ, ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਾਲੀ, ਮੁਸ਼ਕ ਮਾਤਰ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਕੁਰੰਗ ਵਾਲੇ ਰੰਗ-ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁ-ਰਚਣ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਫ਼ਖ਼ਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਹੋਈ ਇਸ਼ਕ ਇਲਾਹੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵਾਲੀ ਸੱਚੜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਆਮ ਲੋਕਾਚਾਰੀ ਲੋਗਾਂ ਲਈ ਬੜਾ ਹੀ ਕਠਨ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਉਹ ਭਰਮ-ਭੂਲੇ ਹੋਏ ਲੋਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਸੰਗ ਭਰੇ ਗਰਾਮੋਫ਼ੋਨ ਅਤੇ ਸਿਨਮਾਲੋਨੀ ਕੁਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਹੋਈ ਸੱਚੜੀ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਾਲੀ ਮੰਜ਼ਲ ਦੇ ਸੱਚੜੇ ਪਾਂਧੀ ਕਦੇ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਤਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਅਸਾਡੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਉਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੋਟੜੀਆਂ ਕੁਬਹਿਤਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਨਮਤਿ ਭਰੇ ਕੱਚੜੇ ਪਰਚਾਰ ਨੂੰ ਆਨਮੱਤਾਂ ਦੀ ਕੁਰੀਸੀਂ ਅਤੇ ਕੁਰੀਤੀਂ, ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਏਸੇ ਕੁਬਹਿਣ ਵਿਚ ਪੈਣ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸ ਖੋਟੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਲਈ ਡੀਂਗ-ਮਾਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਰੇ ਹੀ ਏਸੇ ਕਪੋਲ ਕਿਰਿਆ ਵਾਲੇ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰੋਕੇ ਹੋਏ ਰੁਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਸੱਚ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਹੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ।

ਅਸਾਡਾ ਦਸਣ ਦਾ ਇਹੋ ਵਿਪਰਾ ਹੈ ਕਿ ਆਨਮੱਤੀਆਂ ਦੀ ਰੀਸੇ ਕੁਰੀਸੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸੱਚੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਕੀਕੀ ਸਿੱਖ ਭੀ ਅਨਮਤਿ ਦੇ ਵਹਿਣਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਟਲਦੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚੜੇ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਾਲੇ ਸੱਚੜੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਦੇ

ਕੱਚੜੇ ਕੁਵਹਿਣਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ ਤੇ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਟਾਹਰਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ (So Called) ਅਖੌਤੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੱਚੜੀ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਾਲੀ ਗੁਰਮਤਿ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਨਮਤਿ ਭਰੀ ਕੁਰੰਗ ਕੁਰੀਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੰਕੋਚਦੇ; ਬਲਕਿ ਮਨ-ਮੰਨੇ ਆਨਮਤੀ ਕੁਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਾਲਾ ਸੱਚਾ ਗੁਰਮਤਿ-ਮਾਰਗ ਥਾਪੀ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚੀ ਹੱਕ-ਪ੍ਰਸਤੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਵਦਗਾਰ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪੂਜਾ-ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟਾ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰਿਆ ਜਜ਼ਬਾ ਹੀ ਅਸਲ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ-ਪੂਜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਨਦਰ ਮੇਹਰ ਕਰ ਕੇ, ਇਸ ਪੂਜਾ-ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ਼ਕ ਇਲਾਹੀ ਦੇ ਸੱਚੜੇ ਨਾਮ ਦੇ ਛੱਟੇ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕੀਤਾ। ਨਾਮ ਦਵਾਰਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਸੱਚੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਸੱਚੀ ਹੱਕ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲਾ ਸੱਚੜਾ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੜੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਪੂਜਾ, ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਖੰਡਾ ਖੜਕਾਉਣਾ ਹੀ ਸੱਚੀ ਇਸ਼ਕ ਇਲਾਹੀ ਦੀ ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਜਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖੰਡੇ ਦੇ ਉਪਜਾਉਣ ਦੀ ਨਦਰ ਮੇਹਰ ਕੀਤੀ। ਯਥਾ:

ਆਪੀਨੈ੍ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ੍ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥...॥੧॥ (ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ, ਪਉੜੀ, ਪੰਨਾ: ੪੬੩)

ਇਹ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਨਾਮ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਭ ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਪੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ (Naturalist) ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਪੂਜਾ ਬਾਝੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਦੀ ਕੁਦਰਤ-ਮਈ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਭਰੀ ਬੁੱਤ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਹੀ ਸੁਖਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਤੱਤ ਜਜ਼ਬੇ ਤੋਂ ਦੁਰੇਡੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਨਮਤੀ ਸੂਫ਼ੀਆਂ ਦਾ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਤਸੱਵਫ਼ (ਪ੍ਰਮਾਰਥ) ਹੈ, ਸਭ ਏਸੇ ਹੀ ਬੁੱਤ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲੇ ਵਹਿਣਾਂ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੂਫ਼ੀ ਜਨ ਵੇਦਾਂਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ "ਹਮਾ ਓਸਤ" ਜਾਂ "ਓ ਹਮਾ ਅਸਤ" ਵਾਲੇ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੀ ਨਿਜ-ਘੜਤ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਵੇਦਾਂਤ ਅਤੇ ਸੂਫ਼ੀ ਜਨ ਨਿਜ ਖ਼ਿਆਲੀ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਬ ਗਰਦਾਨੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂਤੇ ਸੂਫ਼ੀਆਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਨਿਰਾ ਢੌਂਗ ਹੀ ਹੈ। ਸੂਫ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਜ-ਘੜੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਦਰਜੇ ਭੀ ਤਰੀਕਤ, ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ ਮਾਰਫ਼ਤ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਪਰਕਾਰ ਸੂਫ਼ੀਆਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਨਿਰਾ ਹੇਠਲਾ ਦਰਜਾ ਹੀ ਹੈ, ਏਸੇ ਪਰਕਾਰ ਸੂਫ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਭੀ ਨਿਰੀ ਕਪੋਲ ਕਿਰਿਆ ਹੀ ਹੈ।

ਤਾਂਤੇ ਸੱਚੀ ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਾਲਾ ਸੱਚਾ ਜਜ਼ਬਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ-ਭਿੰਨੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਸੱਚੜੇ ਇਸ਼ਕ ਇਲਾਹੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵਾਲੀ ਹਕੀਕਤ ਗੁਰਮਤਿ ਦਵਾਰਾ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੇ ਖੰਡੇ ਦਵਾਰਾ ਹੀ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਏਸੇ ਨਾਮ ਦੇ ਖੰਡੇ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾ ਦਰਸਾ ਕੇ ਹੀ ਅੰਦਰਲੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੂਤਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਬਿਨਾਸ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ-ਨਾਮ-ਭਿੰਨੜੇ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਦਾ ਖੰਡਾ ਖੜਕਦੇ ਹੀ, ਗੁਰਮਤਿ-ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਪਲੀਤੇ ਵਾਲੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੱਖ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਜਾ ਵਾਰਦ (ਦਾਖ਼ਲ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੱਤ ਗੁਰਮਤੀ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦੀ ਸੱਚੜੀ ਸਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰ ਬਿਹੂਣ ਸਾਰੇ ਮਾਇਕ ਬਿਉਪਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਬੰਦੇ ਇਸ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਾਲੇ ਜਜ਼ਬੇ ਤੋਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅੰਧਲੇ ਹੀ ਹਨ। ਨਾਮ ਦਾ ਖੰਡਾ ਖੜਕਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੀਨ ਲੋਕ ਅਤੇ ਚੌਦ੍ਹਾਂ ਭਵਨਾਂ ਵਿਖੇ ਅਕਾਲੀ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਇਸ ਖੰਡੇ ਦੇ ਅਨਿੰਨ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੋਏ ਹਨ ਓਹ ਵਿਸਮਾਦ ਮਈ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਵਿਚ ਜੀਊਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਹੀ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਭੀ ਸੱਚੜੀ ਹਕੀਕਤ ਮਈ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਏ ਇਸ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਨਾਮ ਤੋਂ ਘੁਥੇ ਹੋਏ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮਨੋ-ਮਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨੋ-ਮਨੀ ਦੀ ਹੀ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਕਾਇਲ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਏ ਹੋਏ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਖੰਡੇ ਅੰਦਰਿ ਉਹ ਅਕਰਖਣੀ ਕਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਵਾਰਾ ਕਿ ਸੱਚੀ ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ ਸੱਚੜੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਵਾਲਾ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀਆ ਜਜ਼ਬਾ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਹੀ ਅਨਿੰਨ ਉਪਾਸ਼ਕ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਹੀ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤੁਲ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚੜੀ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ।

ਤਾਂਤੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖੰਡੇ ਦੀ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਕਮਾਈ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੱਚੜੀ ਇਸ਼ਕ ਇਲਾਹੀ ਵਾਲੀ ਮਾਰਫ਼ਤ-ਭਿੰਨੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਹਕੀਕਤ ਕੈਸੀ ?

ਮਹਿਜ਼ ਮਨ-ਘੜਤ ਮਾਰਫ਼ਤ ਅਤੇ ਮਨ-ਘੜਤ ਹਕੀਕਤ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹਕੀਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਸੱਚੜੀ ਇਸ਼ਕ ਇਲਾਹੀ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਦਵਾਰਾ ਅੰਦਰਲੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੂਤਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਓਹ ਹਕੀਕਤ ਦਰ-ਅਸਲ ਨਾਸਤਕਤਾ ਵਾਲੀ ਪੁਠ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਛਿਨ ਭੰਗਰੀ ਸਵਾਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲੋ-ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਹੀ ਸੁਰਾਇਤ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼) ਕਰੀ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਓੜਕ ਫੋਕਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਵਾਲੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਕਸੌਟੀ ਤੋਂ ਉਰੇ ਰਹਿ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਖੌਤੀ (So Called) ਸਿੱਖ ਭੀ ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਦੀ ਬੁੱਤ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਓਹ ਇਸ਼ਕ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਅਰ-ਔ-ਸੁਖ਼ਨ ਨੂੰ ਉਚਾਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਐਸੇ ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਦੀ ਇਸ਼ਕ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਵਾਲੀ ਬੁੱਤ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਕਰਕੇ ਮੰਨੀ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਡਭਾਗੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੱਚੜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਮੱਤੜੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਓਹ ਸੱਚੜੇ ਨਾਮ ਦਾ ਖੰਡਾ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਜਾ ਪਹੁੰਚਣਗੇ ਅਤੇ ਜਿਤਨੀ ਜੀਵਨੀ ਏਥੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬਿਤਾਉਣਗੇ, ਉਹ ਵੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਮੁੱਚੀ ਹੀ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦੇ ਸੱਚੜੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵਾਲੀ ਸੱਚੜੀ ਜੀਵਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਫੋਕੇ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਤੱਤ-ਦਰਸੀ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਦੇ ਤੱਤ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਏਸੇ ਹੀ ਨਫ਼ਸ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡਾ-ਖੜਕਾਰੀ-ਚੋਜ ਵਰਤਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਚੋਜ-ਚੋਜਾਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਹਾਰੀ ਬਰਕਤ ਬਰਸੀ। ਅਤੇ ਐਸੀ ਬਰਸੀ ਕਿ ਓਹ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਫੋਕਟ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਉੱਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁੜ੍ਹੇ। ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਚੋਜ-ਚੋਜਾਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਖੰਡਾਕਾਰੀ ਖੰਡੇ ਨੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਹਰ ਕਰੇ ਆਪ, ਨਾਮ-ਧਰੀਕ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜ਼ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਇਸ ਨਫ਼ਸਾਨੀ ਜਜ਼ਬੇ ਵਾਲੇ ਚਿੱਕੜ ਤੋਂ ਧੂਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਵੇ ਅਤੇ ਮੁੜ ਇਧਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣ ਹੀ ਨਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਦਿਆਲੂ ਹੋ ਕੇ ਪਤਿਤਾਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਲਵੇ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ:

ਦਯਾ ਕੈ ਦਯਾਲ ਮੋਹਿ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰੀਐ ॥੬੭੨॥
(ਕਬਿਤ ਸਵੱਯੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਵਾਲਾ ਸੱਚੜਾ ਨਗ਼ਮਾ ਗਾਉਣ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਮੇਹਰ-ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਵਸਰ ਬਖ਼ਸ਼ੇ। ▪▪

ਸਰਬ-ਲੋਹ ਬਿਬੇਕ

ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ
ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਚੋਜੀ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੀ ਸਪਿਰਟ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਅੰਦਰਿ ਸੁਆਸਿ ਸੁਆਸਿ ਸੁਰਜੀਤ ਰਖਣ ਲਈ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਚਲਾਈ। ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਲਾ ਵਰਤਾ ਕੇ "ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ" ਵਾਲੀ ਸਦਾ ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਜਗਾਈ। ਐਨ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਹੀ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੀ ਸਰਬ ਲੋਹ ਸ਼ਕਤਿ ਐਨ ਜਨਮ ਜਾਗ ਲਗਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਅੰਦਰਿ ਪਰਵੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਮਾਨੋ ਅਸਾਡੇ ਸੀਨੇ ਉਤੇ ਇਹ ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਅਮਰ ਹੁਕਮ ਉੱਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੇ ਸਦਾ ਸਰਬ ਲੋਹੀਏ ਸਜੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਲੇਗਾ, ਜੋ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਘਾਲੇਗਾ ਓਹ ਸਦ-ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਖੇ ਬਿਚਰੇਗਾ।

ਸਰਬ-ਲੋਹ ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਧਾਰਨ ਦਾ ਧੁਰਵਾ ਭੀ ਏਥੋਂ ਹੀ ਬਝਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਜੋ ਜੋ ਭੀ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਕੁਛ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਹਾਰੇ ਲਈ ਇਕ ਸਿਖਿਆ ਮਈ ਸਬਕ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਕਸੀ ਅਸਰ ਅਵੱਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਉਪਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਉਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਰਤੱਖ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਅਕਸ ਉਕਰਿਆ ਜਾਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਰਿਦੰਤਰਿ ਇਹ ਪਰਤੱਖ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਅਭਾਗੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੋ ਹੁਕਮ ਭੀ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਭੀ ਓਸ ਸਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਦਰਸਾਇਆ ਅਕਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਓਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨਮਿਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀ ਸਜ ਧਜ ਵਿਚ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਸਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਨੋ ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਦੀਵੀ ਧੁਰਵਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਯੂ ਪ੍ਰਯੰਤ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਖਾਲਸਈ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਸੇਤੀ ਸਜਿਆ ਧਜਿਆ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਬਾਣਾ ਅਤੇ ਖਾਲਸਈ ਰਹਿਤ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜੇ ਕਕਾਰ ਭੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਇਕ ਛਿਨ ਭੀ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣੇ ਹੋਣਗੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਨਿਬਾਹੁਣ ਦਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੀ ਏਥੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਮਹਿਰਮ ਰਾਜ਼ੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਜੁਗਤੀ ਭੀ ਇਥੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਮਾਗਮ ਅੰਦਰਿ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਓਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਆਯੂ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੁਆਸਿ ਸੁਆਸਿ ਅਭਿਆਸ ਜਾਰੀ ਰਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਤੋਰਾ ਏਥੋਂ ਹੀ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਓਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਨਿਤ-ਮਜਨੀ-ਬਿਬੇਕ ਕਰਮ ਦਾ ਧੁਰਵਾ ਭੀ ਏਥੋਂ ਹੀ ਬਝਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਕੇਸ਼ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਕੇਸ਼ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੱਜਨੀ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਖੇ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ ਦੇ ਪਰਗਟ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਏਸੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਗਮ ਦੇ) ਸਮੇਂ ਹੀ ਪਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਏ ਦਰਸਾਏ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਗੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ (ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ) ਦੇ ਨਿਰਾਲੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਤਰੰਗੀ ਢੰਗ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਭੀ ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਮਾਤਰ ਨੂੰ ਸਹੋਦਰ ਸਕੇ ਭ੍ਰਾਤਾ, ਸਕਿਆਂ ਤੋਂ ਭੀ ਸਕੇ ਭ੍ਰਾਤਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਸਨਮਾਨਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਭੀ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਏਥੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਰੂਪ ਸਮਝਣ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਬਕ ਭੀ ਏਥੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਉਪਰ ਉਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਮਾਤਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਪ੍ਰਮੰਨਣ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਭੀ ਏਥੋਂ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਜਾਹੇ ਖਾਲਸ ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੀ ਕੇਵਲ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨਾਲਿ ਹੀ ਲੇਵਾ ਦੇਵੀ, ਖਾਨ ਪਾਨ ਦੀ ਵੰਡ-ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਰੋਟੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਰਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਭੀ ਏਥੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਸਰਬ ਲੋਹ ਬਿਬੇਕ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਸੂਰਮਤਾਈ ਸੁਰਖ਼ਰੂਈ ਰਹਿਤ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਹਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਉਪਰਿ ਜੋ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਏਸੇ ਟਕਸਾਲ ਤੋਂ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਮਾਨੋ ਸਾਨੂੰ ਸਦੀਵ ਲਈ ਸਰਬ ਲੋਹੀਏ ਸਜਣ ਦਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਰਬ ਲੋਹੀ ਬਾਟੇ ਵਿਚਿ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ (ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ) ਭੀ ਸਰਬ ਲੋਹੀ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬ ਲੋਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਸਰੂਪ ਖੜਗ-ਕੇਤ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲੁਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਰਛਾ ਮਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਬੀਰਤ-ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਰਬ ਲੋਹੀ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ ਸਰਬ ਲੋਹੀ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀਆਂ, ਨਵੀਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਇਸ ਸਰਬ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ੀ ਨਮੂਨਾ ਜੋ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਆਦਰਸ਼ਕ ਸਮੇਂ ਖ਼ਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸਹਿਤ ਬੰਨ੍ਹਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਧੁਰਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਖ਼ਾਸ ਹਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਲਾ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸਾਗੋ ਪਾਂਗ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਣ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੂਬਹੂ ਨਮੂਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੀਨਾ ਬਸੀਨਾ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਇਆ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਚੋਜੀ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੀ ਸਪਿਰਟ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਅੰਦਰਿ ਸੁਆਸਿ ਸੁਆਸਿ ਸੁਰਜੀਤ ਰਖਣ ਲਈ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਚਲਾਈ। ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਲਾ ਵਰਤਾ ਕੇ “ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ” ਵਾਲੀ ਸਦਾ ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਜਗਾਈ। ਐਨ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਹੀ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੀ ਸਰਬ ਲੋਹ ਸ਼ਕਤਿ ਐਨ ਜਨਮ ਜਾਗ ਲਗਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਅੰਦਰਿ ਪਰਵੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਮਾਨੋ ਅਸਾਡੇ ਸੀਨੇ ਉਤੇ ਇਹ ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਅਮਰ ਹੁਕਮ ਉੱਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੇ ਸਦਾ ਸਰਬ ਲੋਹੀਏ ਸਜੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਲੇਗਾ, ਜੋ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਘਾਲੇਗਾ ਓਹ ਸਦ-ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਖੇ ਬਿਚਰੇਗਾ। ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਉਸ ਦੇ ਰਗੋ ਰੇਸ਼ੇ ਅੰਦਰਿ ਹਰ ਦਮ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰੇਗੀ। ਨਿਰਭੈਤਾ ਦੀ ਨਾਮ-ਰੰਗੀ, ਆਤਮ-ਤਰੰਗੀ ਔਜ ਮੌਜ ਵਿਚ ਉਹ ਖਿਨ ਖਿਨ ਖੇਡੇਗਾ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਹਨ, ਪਰਤੱਖ ਹਨ, ਏਹਨਾਂ ਵਿਚ ਰੰਚਕ ਭੀ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋ ਜਾਣੈ, ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਸੋਈ ਪਛਾਣੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਤੱਖ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਤਜਰਬੇ ਅੰਦਰਿ ਇਹ ਵਾਪਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਜਾਪੀਆਂ ਹਨ।

ਕੈਸੀ ਅਚਰਜ ਅਣਹੋਣੀ ਅਤੇ ਨਾਕਾਬਲਿ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ, ਗਫੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਸਰਬ ਲੋਹ ਵਿਖੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕਰਦ ਭੇਟ ਦੁਆਰਾ ਭੁੰਚਣ ਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਕਰਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਸਿਖਾਈ ਸ਼ਰਧਾਈ ਜਾਵੇ। ਮਾਨੋ ਸਰਬ ਲੋਹ ਵਿਚ ਤੇ ਕਰਦ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਛਕਿਆ ਛਕਾਇਆ ਹਰ ਇਕ ਭੁੰਚਣ ਯੋਗ ਭੋਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਦਰਸਾਇਆ ਸਮਝਾਇਆ ਅਤੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸਣ ਸਾਰ ਹੀ ਓਹੋ ਪਿਤਲ ਕਾਂਸੀ! ਕੀ ਇਹ ਐਨ ਐਸੀ ਘਿਰਣਾ ਯੋਗ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੈਸੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬੁੱਤਾ ਪੂਰਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਬੁੱਤਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕਛਹਿਰਾ ਸਜਾਈ ਰਖਿਆ, ਫੇਰ ਉਤਾਰ ਘਤਿਆ ਅਤੇ ਓਹੋ ਧੋਤੀ, ਤੰਬੀ, ਲੰਗੋਟੀ। ਜੈਸੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਕਛਹਿਰੇ ਦੇ ਥਾਉਂ ਆਨਮਤੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਬਹੁੜ ਧੋਤੀ-ਪੋਸ਼ ਆਦਿਕ ਹੋਣਾ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਖਾਲਸ ਰਹਿਤ ਰਹਿਣੀ ਨੂੰ ਲੀਕ ਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪੂਰਨ ਸਰਬ ਲੋਹੀ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਬਣ ਕੇ ਬਾਹੁੜ ਕਾਂਸੀ ਪਿੱਤਲ ਆਦਿ ਆਨਮਤੀ ਰੀਤ ਗਹਿ ਕੇ ਖਾਲਸਈ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਨੂੰ ਲਾਜ ਲਾਉਣਾ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਭੀ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਸਾਰ, ਮੁਖੀ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਰਹਿਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਵਣ ਲਈ ਭੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਕਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਰਹਿਤ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਣਾ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਬ ਲੋਹ ਗੁਰਮਤਿ ਅਸੂਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਜਥੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਨਾਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦੇ। ਕੇਵਲ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਰਟਨ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਭਾਵ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਨਾਮ’ ‘ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ’ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰੂਹੇ ਰਵਾਨ ਹੈ। ਏਸ ਰੂਹ-ਰਵਾਨੀ ਅਸੂਲ ਤੋਂ ਬਿਹੂਣ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਸੂਲ ਹੀ ਊਰੇ ਅਤੇ ਅਧੂਰੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਰਤੱਖ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ (ਆਉਂਦਾ ਹੈ) ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਰੂਹ-ਰਵਾਨੀ ਅਸੂਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਮੇਂ ਕਈ ਨਾਮ ਧ੍ਰੀਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਸਪੱਸ਼ਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਕੇਵਲ ਰਸਮ ਪੂਰਬਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਥੇ ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਸੂਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਵਣ ਤਾਂ ਉਕਤ ਅਸੂਲ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ (ਹਸਤੀ) ਲੋਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਓਹ ਰਸਮ ਮਾਤਰ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਾਲੇ ਨਿਰੇ ਨਮੂਨੇ ਵਿਚਿ ਹੀ ਮਉਜੂਦ ਅਤੇ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਗੁਰਦੁਆਰੀਏ ਪੁਜਾਰੀ ਆਦਿਕ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਉਤੇ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਦੀ ਰਸਮ ਪੂਰਬਕ ਪਰਪਾਟੀ ਪੈ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਵੇਲਾ ਟਪਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਪੌਂਚਾ ਕਛਹਿਰੇ ਦਾ ਇਕ ਟੰਗ ਵਿਚ ਅੜਾ

ਕੇ ਹੀ ਬੁੱਤਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੀਲ ਬਿਬੇਕ ਬੀਨ ਸਾਰਗ੍ਰਾਹੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਏਥੋਂ ਭੀ ਜਾਂਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮੁਢ ਕਦੀਮੀ ਪਰਚੁਰ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਨਿਗਰ ਅਸੂਲ ਹੈ ਜੋ ਏਹਨਾਂ ਬੁੱਤਾ-ਪੂਰਕਾਂ ਨੇ ਰਿਵਾਜ ਮਾਤਰ ਹੀ ਸਮਝ ਛਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਰਬ ਲੋਹੀਏ ਹੋਣ ਦਾ ਅਸੂਲ ਬੀਜ ਮਾਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਨਮੂਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਅਸੂਲ-ਉਦਾਹਰਣੀ-ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਪਰਤੱਖ ਨਮੂਨੇ ਮਈ ਧੁਰਵਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਅਧਿਕ ਅਸਰ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਮੇਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਕੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਸੀਸ ਵਿਚ ਰਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਗਾਤਰੇ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਵਿਰਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਗਮਾਂ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਗਾਤਰੀਂ ਸਜਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਓਹ ਭੀ ਬੁੱਤਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਬੁੱਤਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕਰਾ ਕੇ ਫੇਰ ਲਹਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਨਿੱਕੀਆਂ ਸੀਸ ਵਿਚ ਰਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਹੀ ਰਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਸਿਧ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗਾਤਰੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਰਖਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅਸੂਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਗਾਤਰੇ ਰਸਮ ਪੂਰਬਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਨਜ਼ੀਰ ਤੋਂ ਹੀ ਉਤਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਸਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਾਤਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਇਕ ਮੰਨਿਆ ਪ੍ਰਮੰਨਿਆ ਗੁਰਮਤਿ ਅਸੂਲ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਓਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਤੋਂ ਹੀ) ਗਾਤਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸਜਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ 'ਚ)

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ

ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਉਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਫ਼ੌਜ ਕਹਾਇਆ। ਤਦੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ :

ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ ॥
ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ ॥

ਐਸੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਲੱਛਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ :

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ ਖਾਲਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਜਿਹ ਜਾਨੀ ॥੪॥੩॥
(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ, ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੀ, ਅੰਗ : ੬੫੪-੫੫)

ਇਸ ਭਾਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ੩੩ ਸਵੱਈਆਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ :

ਪੂਰਨ ਜੋਤਿ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ ॥

'ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਜਿਹ ਜਾਨੀ' ਵਾਲੀ ਬਿਵਸਥਾ ਵਾਲਾ 'ਪੂਰਨ ਜੋਤਿ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ' ਦੇ ਜਗਮਗੀ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਏ ਹੁਕਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰਹਿਤ-ਰਹਿਣੀਆਂ ਦੇ ਕਮਾਵਣਹਾਰਾ ਹੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਬੇਕ-ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਸੰਯੁਕਤ ਨਿਬਾਹ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਾਰ-ਬਿਬੇਕ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ-ਕਲਾ ਵਿਚ ਖੇਡਣਹਾਰੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜਨ ਹੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਬਿਬੇਕ ਕਮਾਈ ਦੇ ਧਨੀ ਹਨ। ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਮ ਬਿਬੇਕ ਦੀ ਸਹਿਜ ਕਮਾਈ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ :

ਗਿਆਨੀਆ ਕਾ ਧਨੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਸਹਜਿ ਕਰਹਿ ਵਾਪਾਰੁ... ॥੧੦॥੬॥੨੩॥
(ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮ.੩, ਅੰਗ : ੬੮)

ਤਥਾ :

ਅਕਥ ਕਥਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਬਾਨੀ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਪਿ ਜੀਵੇ ਗਿਆਨੀ ॥੨॥੨॥੨੦॥
(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ. ੫, ਅੰਗ : ੮੦੬)

ਨਾਮ-ਬਿਬੇਕ ਕਮਾਈ ਦਾ ਬਿਨਾਸ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਅੰਦਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਰਹਿਤ-ਰਹਿਣੀ ਸੰਯੁਕਤ ਨਾਮ ਸਾਰ ਬਿਬੇਕ ਕਰਨੀ ਕਮਲ ਜਮਾਲ ਕਾ ਕਮਾਲ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਭਿੱਖਾ ਭੱਟ ਜਦੋਂ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਸੰਤ ਦੀ ਟੋਲ ਵਿਚ ਫ਼ਿਰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆਈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਅਨੁਭਵੀ ਬਾਣੀ ਸਾਖਾ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ :

ਰਹਿਓ ਸੰਤ ਹਉ ਟੋਲਿ ਸਾਧ ਬਹੁਤੇਰੇ ਡਿਠੇ ॥
ਸੰਨਿਆਸੀ ਤਪਸੀਅਹ ਮੁਖਹੁ ਏ ਪੰਡਿਤ ਮਿਠੇ ॥
ਬਰਸੁ ਏਕੁ ਹਉ ਫਿਰਿਓ ਕਿਨੈ ਨਹੁ ਪਰਚਉ ਲਾਯਉ ॥
ਕਹਤਿਅਹ ਕਹਤੀ ਸੁਣੀ ਰਹਤ ਕੋ ਖੁਸੀ ਨ ਆਯਉ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਛੋਡਿ ਦੂਜੈ ਲਗੇ ਤਿਨ੍ ਕੇ ਗੁਣ ਹਉ ਕਿਆ ਕਹਉ ॥
ਗੁਰੁ ਦਯਿ ਮਿਲਾਯਉ ਭਿਖਿਆ ਜਿਵ ਤੂ ਰਖਹਿ ਤਿਵ ਰਹਉ ॥੨॥੨੦॥
(ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਤੀਜੇ ਕੇ, ਅੰਗ : ੧੩੯੫-੯੬)

ਏਸੇ ਗੁਰਮਤਿ ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ "**ਗੁਰਸਿਖ ਮੀਤ ਚਲਹੁ ਗੁਰ ਚਾਲੀ**" (**ਧਨਾਸਰੀ ਮ. ੪, ॥੪॥੪॥, ਅੰਗ : ੬੬੭**) ਵਾਲੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਰਹਿਤਵਾਨ ਬਿਬੇਕੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦਰਸਾਈ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਈ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਤਨੋਂ-ਮਨੋਂ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਹ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹੈ : -

ਰਹਿਣੀ ਰਹੇ ਸੋਈ ਸਿਖ ਮੇਰਾ ॥
ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਮੈ ਉਸ ਕਾ ਚੇਰਾ ॥

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ! ਆਪਣੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਰਹਿਤਵਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਏਵਡ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਰਹਿਤ ਨਾਲ ਸੀਂਗਾਰੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮਾਈ ਰਹਿਤ ਪਰ ਚਲਣਾ ਹਰੇਕ ਸਿੰਘ, ਸੁਚਿਆਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਧਰਮ, ਭਾਵ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਕਿਤਨੀ ਭੀ ਕਠਨਾਈ ਪੇਸ਼ ਆਵੇ। ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮਾਂ ਪਰ ਚਲਣਾ ਤੇ ਗੁਰ-ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਵਣਾ ਸੱਚਾ ਗੁਰਮਤਿ-ਬਿਬੇਕ ਹੈ। ਰਹਿਤ-ਰਹਿਣੀਓਂ ਊਰਾ ਗਿਆਨ-ਬਿਬੇਕ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਨਿਰਾ ਕਥਨੀ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ, ਤੇ ਰਹਿਤ ਨਾ ਰਖਣਾ ਇਹ ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਦੇ ਲੱਛਣ ਕੁਲਛਣ ਹਨ।

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਭੁ ਗੁਰ ਤੇ ਹੋਈ ॥
ਸਾਚੀ ਰਹਤ ਸਾਚਾ ਮਨਿ ਸੋਈ ॥
ਮਨਮੁਖ ਕਥਨੀ ਹੈ ਪਰੁ ਰਹਤ ਨ ਹੋਈ... ॥੩॥(੮॥੧)

ਤੰਬੂ ਤੋਂ ਤੰਬੂ ਤੱਕ

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ

ਮੱਝੀਆਂ ਦਾ ਛੇੜੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਪਾਰੀ। ਪਾਂਧੀਆਂ ਤੇ ਮੌਲਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਲਿਖ ਕੇ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ- ਉਸਤਾਦ, ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਮੋਦੀ ਨਾਨਕ 'ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ' ਦੀ ਧੁਨੀ ਲਾਉਂਦਾ, ਰਸਲੀਨ ਹੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸੱਤਾ ਦਾ ਖਿਚਿਆ ਜਾ ਵੜਿਆ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚ। ਲੋਕਾਂ ਭਾਣੇ ਮੋਦੀ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵੇਈਂ ਵਿਚ ਉਤਰਿਆ। ਕੌਣ ਜਾਣੇ ਇਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਦਰਸ਼ਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤਨ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮੈਲ ਹਰਨ ਲਈ ਆਗਿਆ ਅਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸੀ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ 'ਤੇ ਵੀ ਮੋਦੀ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆਇਆ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਸਭ ਕਿਆਸ ਅਰਾਈਆਂ, ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਈ ਜਾਣ, ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਬਾਬਾ ਵੇਈਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਵੇਈਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਪਿਛੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਦੀ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਚਨਚੇਤ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈ, ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਾਉਣ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਇਕ-ਰੂਪਤਾ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਸੰਸਾਰ ਉਧਾਰਨ ਹਿੱਤ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸੱਚਖੰਡ ਪਹੁੰਚਾਇਆ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਸਰੂਪ, ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਗੁਰੂ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ਅਸੀਸ ਮਿਲੀ : -

"ਨਾਨਕ, ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਨਦਰਿ, ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਨਦਰਿ,
ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਤੇਰਾ ਕਰਮ, ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਮੇਰਾ ਕਰਮ।
ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ।
(ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖ਼ੀ)

ਸੱਚੇ ਦੀ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਭਰਿਆ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਲੈ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ, ਸੱਚੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਆਪਣੀ 'ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ' ਨੂੰ ਚੇਲਾ ਬਣਾ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਸਭ ਨੂੰ ਅਚੰਭੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਨਵਾਬ ਦਾ ਮੋਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਮੋਦੀ ਬਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਤੋਲ-ਤੋਲ ਕੇ, ਗਿਣ-ਗਿਣ ਕੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਅਣਮੁੱਲੀਆਂ, ਅਣਗਿਣਤੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਲੰਗਰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ। 'ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ' ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨਾਅਰਾ ਲਗਾ ਕੇ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋ, ਧਰਤ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ ਲੰਮੇ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਜਗਤ ਉਧਾਰਣ ਹਿਤ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲਾਉਣਾ ਆਰੰਭਿਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ : -

ਪਹਿਲਾ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸੁ ਦਰਿ ਪਿਛੋਦੇ ਫਿਰਿ ਘਾਲਿ ਕਮਾਈ।
ਰੇਤੁ ਅੱਕੁ ਆਹਾਰੁ ਕਰਿ ਰੋੜਾ ਕੀ ਗੁਰ ਕੀਅ ਵਿਛਾਈ।
ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਿਆ ਵਡੇ ਭਾਗਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ।
ਬਾਬਾ ਪੈਧਾ ਸਚਿਖੰਡਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਗਰੀਬੀ ਪਾਈ।
ਬਾਬਾ ਦੇਖੈ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ ਜਲਤੀ ਸਭਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਿਸਿ ਆਈ।
ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਕਰਦੀ ਸੁਣੀ ਲੁਕਾਈ।
ਬਾਬੇ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ ਉਦਾਸੀ ਕੀ ਰੀਤਿ ਚਲਾਈ।
ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੋਧਣਿ ਧਰਤਿ ਲੁਕਾਈ॥੨੪॥
(ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ, ਪਉੜੀ ੨੪)

ਵੇਈਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੱਫ਼ਣ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸੱਚ ਦਾ ਢੰਡੋਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ, ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਚੇਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਲੱਗਾ। 'ਸੱਚ ਕੀ ਬੇਲਾ' ਸੱਚ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੱਫ਼ਣ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। 'ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ' ਤੇ 'ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ' ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਬਿਖਰ ਕਾਰ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਿਰ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਦਾ ਹੀ ਮੁੱਢ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸਗੋਂ ਇਕ ਸਿਰਲੱਥ ਕੌਮ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕੌਮ ਦੇ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ 'ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਗਲੀ ਅਤਿ ਭੀੜੀ' ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਆਰੰਭਿਆ। ਕੌਮ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਅਤਿਅੰਤ ਵਿਸਮਾਦ ਜਨਕ ਸੀ। ਆਰੰਭ ਵਿਚੋਂ ਸਿਖ਼ਰ ਝਲਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਮਰਜੀਵੜਿਆਂ ਦੀ ਕੌਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਲੋਂ ਆਈ ਸਿੱਖੀ ਜਿਥੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸਰੂਪ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਲ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀ ਸੀ ਉਥੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਅਨਆਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਵੀ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਸਿੱਖੀ ਨੇ ਬਾਬਰ ਜਾਬਰ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਚੱਕੀਆਂ ਪੀਸੀਆਂ। ਹਮਾਯੂੰ ਦੀ ਉਲਰੀ ਤਲਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਮੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਖੁੰਡੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਅਕਬਰ ਜਿਹਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਿਮਾਣਾ-ਨਿਤਾਣਾ ਹੋ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਜਿਹੇ ਜ਼ਾਲਮ ਨੇ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ, ਸੜਦੀਆਂ ਰੇਤਾਂ ਅਤੇ ਉਬਲਦੀਆਂ ਦੇਗ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖੀ ਕੁੰਦਨ ਵਾਂਗ ਨਿਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ।ਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਚੀਰਿਆ ਗਿਆ, ਦੇਗ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਬਾਲਿਆ ਗਿਆ। ਪਰੰਤੂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜੀ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਕਿਸ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋਰ ਨਿਖ਼ਾਰ ਆਉਂਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋਈ, ਕਿਲ੍ਹੇ ਉਸਾਰੇ ਗਏ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਤਿਆਗ਼ ਤੇਗ਼ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬਣੇ ਬਾਲ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਿ ਆਲਮਗ਼ੀਰ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਭਿਖਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਝੁਕਾ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਲ ਆਈ ਨਾਨਕ ਜੋਤ ਨੇ ਲੋਕਾਈ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਜਾਲਾ ਲਾਹ ਕੇ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਫ਼ੈਲਾਉਣ ਲਈ

ਦਸ ਜਾਮੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ। ਨਿਮਾਣੇ-ਨਿਤਾਣੇ ਹੋ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਸਿਖਾਈ। ਬਿਨਾ ਹੀਲ ਹੁੱਜਤ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ 'ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣੁ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਹੈ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਮਾਰਗ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣਿਆ। ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਲੋੜ ਸੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮਹੱਲ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨੀ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮਰ ਮਿਟਣ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੇਵਾ, ਸਤਿਸੰਗ, ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਦਾ ਵੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸਰੂਪ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਅਜਿਹੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤ ਨੇ ਦਸ ਜਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਸੋ ਦਸਵੇਂ ਜਾਮੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਸਚਰਜ ਕੌਤਕ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸ਼ਹੀਦ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਉਸਾਰੇ ਮਹਲ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਛੋਹਾਂ ਦੇਣ ਲਈ "ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਗਲੀ ਅਤਿ ਭੀੜੀ" ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਲੋੜ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਮੇ ਸਿੱਧ ਹੋਣ।

ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥
ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥੨॥੨॥
(ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਅੰਗ :੧੧੦੫)

ਪਰ ਨਿਰੇ ਯੋਧੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੀਦੇ। ਲੜਾਕੂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਤਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਵੱਲ ਧਕੇਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਪਰਖ ਲਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਹੈ :

ਜਾ ਕਉ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਲਾਗੋ ਇਸੁ ਜੁਗ ਮਹਿ ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ ॥
(ਧਨਾਸਰੀ ਮ. ੫, ਅੰਗ : ੬੭੯-੧੦)

ਹਰਿ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਸਿੱਖ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ :

ਦੇਹ ਸਿਵਾ ਬਰੁ ਮੋਹਿ ਇਹੈ ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੋਂ ॥
ਨ ਡਰੋਂ ਅਰਿ ਸੋ ਜਬ ਜਾਇ ਲਰੋਂ ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਅਪੁਨੀ ਜੀਤ ਕਰੋਂ ॥
ਅਰੁ ਸਿਖ ਹੌਂ ਆਪਨੇ ਹੀ ਮਨ ਕੌ ਇਹ ਲਾਲਚ ਹਉ ਗੁਨ ਤਉ ਉਚਰੋਂ ॥
ਜਬ ਆਵ ਕੀ ਅਉਧ ਨਿਦਾਨ ਬਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਤਬ ਜੂਝ ਮਰੋਂ ॥੨੩੧॥
(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਲੌਕਿਕ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਖਾਇਆ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜੋ ਦ੍ਵੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕੋ ਸਾਜਾ' ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁਕਮ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ ਸਨ।

ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ ਫ਼ਿਰ ਤੰਬੂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੰਬੂ ਦੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਤੰਬੂ ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚੋਂ ਮੋਦੀ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੋ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਦੂਸਰੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚੋਂ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ 'ਖ਼ਾਲਸਾ' ਬਣ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਆਏ। ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਦਵੀ ਉਚੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਛਾਣ ਮਿਟ ਗਈ, ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਕਾਲਿਫ਼ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੰਬੂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਕ ਰੂਪ ਹੀ ਦਿਸਦੇ ਸਨ, ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਣ। 'ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ' ਅਤੇ 'ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ' ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਾਹਮਣੇ ਸਨ।

ਨਵ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲੋਂ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਉਪਰ ਮੋਹਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੋਤ, ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ, ਆਪਾ ਸਮਰਪਿਤ, ਰਹਿਤ-ਬਹਿਤ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਅਤੇ ਕਥਨੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਦੇ ਸੂਰੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ 'ਗੁਰੂ' ਹੋ ਨਿਬੜੇ। ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਖਵਾਏ ਅਤੇ

ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ ॥
ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ ॥

ਦਸਵੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪੰਥ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਰਾ, ਦਸਾਂ ਜਾਮਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜ ਭੌਤਿਕ ਜਾਮੇ ਦੀ ਲੋੜ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਜੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚੋਂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਮਰਪਿਤ ਮਨੁੱਖ ਲਈ 'ਖ਼ਾਲਸਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ :

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ ਖਾਲਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਜਿਹ ਜਾਨੀ ॥੪॥੩॥
(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੀ, ਅੰਗ : ੬੫੫)

ਖ਼ਾਲਸਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਰਹੇ। ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਖ਼ਾਲਸਾ' ਉਸ ਜਾਗੀਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਿੱਧੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਟਵਾਰੀ, ਦਰੋਗੇ, ਸੂਬੇਦਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮੌਜ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਖ਼ਾਲਸਾ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਭਲਾ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇ ? ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਲਈ :

ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨੁ ॥ (ਸਾਰਗ ਮ. ੫, ਅੰਗ : ੧੨੨੬)

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥...੫॥ (॥੮॥੪॥) (ਨਟ ਮ. ੪, ਅੰਗ : ੯੮੨)

ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ ॥...॥੧॥ (॥੪॥੬॥੮॥) (ਗੋਂਡ ਮ. ੫, ਅੰਗ : ੮੬੪)

ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੈ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਹੈ। ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੈ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅਤੇ ਫ਼ਤਿਹ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ। ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਹੋਈ ਫ਼ਤਿਹ ਇਸ ਦੇ ਪਰਵਾਣ ਹੋਏ ਸੀਸ ਉਤੇ ਸੋਭਦੀ ਹੈ। ਹਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਕਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੇ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ :

ਭਈ ਜੀਤ ਮੇਰੀ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾਲ ਕੇਰੀ॥੩੪॥
(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਇਹ ਹੈ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਸਰੂਪ। ਮੈਦਾਨਿ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੈਰੀ ਦੇ ਵਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਰਸਨਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ :

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਿਹ॥

ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ! ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅਸੀਸ ਜੋ ਨਾਲ ਹੈ- ਨਾਨਕ ! ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਨਦਰਿ, ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਨਦਰਿ। ▪▪

ਬਾਬਾਣੀਆ ਕਹਾਣੀਆ ਪੁਤ ਸਪੁਤ ਕਰੇਨਿ

ਪੰਜ ਇਤਿਹਾਸਕ ਝਲਕੀਆਂ

ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਜਪੁ ਜੀ), ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ

੧ . ਬੇਮਿਸਾਲ - ਨਿਮਰਤਾ

ਜਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾਤੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ । ਈਰਖਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਲੱਤ ਕੱਢ ਮਾਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਦਾਤੂ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰ ਪਕੜ ਲਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਜੀ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਠੋਰ ਹੱਡਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਉ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਬਾਸਰਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਗੁਰਮੁਖੋ! ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕੈਸੇ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਪੂਰਨੇ ਪਾਏ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ?

ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਨਾਲ, ਚਿੜਾਉਣ ਲਈ ਤਾਅਨਾ ਮਾਰਿਆ, "ਤੁਸੀਂ ਇਤਨੀ ਲੰਬੀ ਦਾਹੜੀ ਕਿਉਂ ਵਧਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ?" ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੋਲੇ- "ਜੀ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਚਰਨ ਝਾੜਨ ਲਈ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਬੋਲੇ। ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਇਸ ਉਤਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮੁਤਾਸਰ ਹੋਏ ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿ, "ਇਨ੍ਹਾਂ (ਹੰਕਾਰੀ, ਆਕੜ ਵਾਲੀਆਂ) ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਗੱਦੀ ਗਵਾਈ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ (ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲੀਆਂ) ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਪਾਈ ਹੈ।"

੨ . ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਜ਼ੁਰੱਅਤ

ਬੰਦੀ-ਛੋੜ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਆਰਾਮ ਅਸਥਾਨ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸਨ। ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਇਕ ਕਿਰਤੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮਿਹਨਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਕੇ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਕਮਾਏ। ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਪੈਸੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ- "ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ।" ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੱਖ ਨੇ ਦੋ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਪਰ ਜਦ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਏ ਹੋਏ ਦੋ ਪੈਸੇ ਚੁੱਕ ਲਏ- "ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਸਨ।" ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਟਾ ਚੁੱਕਣ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੱਤਕ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ- "ਇਹ ਦੋ ਪੈਸੇ ਏਵੇਂ ਵਾਪਸ ਨਾ ਲੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹੋਰ ਧਨ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਲੈ ਲੈ।" ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਨਿਝੱਕ ਜੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ- " ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਹੋਰ ਅਣਕਮਾਇਆ ਤੇ ਅਣਚਾਹਿਆ ਧਨ ਮੇਰੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ, ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੇਵਲ ਨੇਕ ਕਮਾਈ 'ਤੇ ਹੀ ਰੀਝਦਾ ਹੈ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਪੈਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅੱਗੋਂ ਚੁੱਕ ਲਏ ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਨੇਕ ਕਮਾਈ, ਨਿਰ-ਲਾਲਚ, ਨਿਡਰ ਤੇ ਹੌਂਸਲੇ ਵਾਲੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ।

੩ . ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਸਭ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ "ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਆਪੇ ਆਪਿ" ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਮਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਉਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਕਰਮ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਾਖ਼ੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।

ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਆਇਆ। ਦਿਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਟਹਿਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਦੋ ਆਦਮ ਸਰੀਰ ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਇਕ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ, ਪਰ ਦੂਸਰਾ ਆਦਮ ਸਰੀਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਵਹਾਅ ਕਾਰਨ ਕੱਢਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ । ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀ ਸਿੰਘ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਬਹੁਤ ਹਿਕਮਤੀ ਸਮਾਨ ਤੇ ਦਵਾ-ਦਾਰੂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪਾਸ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਿਕਮਤੀ ਨੁਸ਼ਖਿਆਂ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਫੇਰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ। ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਅਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਦਾ ਫ਼ੱਟੜ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਹੋਰ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਾਂ । ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ । ਆਖ਼ਰ ਉਸ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ?" ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ- "ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਕੱਲ੍ਹ ਤੂੰ ਮੈਦਾਨੇ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਫ਼ੱਟੜ ਹੋਇਆ ਸੀ।" ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ- "ਪਰ ਸਿੰਘੋ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਮੇਰੀ ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਅ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।" ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ- "ਨਾ ਅਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੱਜ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹੁਕਮੀ ਬੰਦੇ ਹਾਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਹੁਕਮ ਲੜਨ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਹੁਕਮ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।" ਲਾਜਵਾਬ ਹੋਇਆ ਉਹ ਮੁਗ਼ਲ ਸਿਪਾਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ- "ਸਿੰਘੋ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚੁੱਕੋ ਮੇਰੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਤੇ ਲੈ ਚੱਲੋ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ । ਜਿੰਨਾ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਐਸੀ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕੈਸਾ ਹੋਵੇਗਾ।" ਇਹ ਮੁਗ਼ਲ ਸਿਪਾਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ । ਇਹ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ।

੪. ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਖੌਲਾਂ

ਜਾਂਬਾਜ਼ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਮੈਦਾਨੇ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਕਬਜਾ ਹਿੱਲਣ ਨਾਲ ਤੋਪ ਵਿਚ ਖ਼ਰਾਬੀ ਆ ਗਈ। ਫਟਾਫਟ ਤੋਪ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਹੁਣ ਇਹ ਤੋਪ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ।" ਸਿੰਘ ਤੋਪ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਤੋਪ ਚੱਲ ਜਾਵੇ। ਮਾਹਰ ਤੋਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੜ ਦੇਖਣ-ਪਰਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰ ਉਹ ਆਖਣ

ਲੱਗਾ, "ਹਾਂ! ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਤਾਂ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤੋਪ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ। ਤੋਪ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੋਲੇ ਦਾਗ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਗੋਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗਵਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੜ ਰਹੇ ਸਿੰਘ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਤੋਪ ਨੂੰ ਮੋਢਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਤੋਪ ਗੋਲੇ ਦਾਗਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਓੜਕ ਜਿੱਤ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਹੋਈ । ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਏ ਜਾਸੂਸ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਏਨੇ ਚਾਅ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਤੋਪਾਂ ਥੱਲੇ ਮੋਢੇ ਡਾਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ।

ਇਹ ਹੈ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ।

੫. ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਪੰਥ

ਜਦੋਂ ਮੁਗ਼ਲ ਹਮਲਾਵਰ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਮਾਲ-ਅਸਬਾਬ ਲੁੱਟ ਕੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਉਧਾਲ ਕੇ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੁੱਟਿਆ ਮਾਲ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਬੇਵੱਸ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਛੁਡਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜੀ। ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਕੱਲੇ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚਿੱਠੀ ਕਿਉਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ? ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ , ਮੇਰੀ ਜਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੈਸੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਜਰਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ, ਖੁਦਗਰਜ਼ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ! ▪▪

ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ- ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ

-ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਦੀ ਬਣਾਵਟ ਰਹਤ ਕਰਣੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇਖ ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਤੇ ਲਾਹੌਰੋਂ ਟੁਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਉਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਮਨ ਦਾ ਸੁੱਖ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇ ?

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਮਨ ਦਾ ਸੁਖ ਹੈ ਮਮਤਾ ਗਵਾਇ।

ਉਸ ਐਸਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਭ ਪਕੜਾਂ ਗਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਇਕੈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੇਵਾ ਲਗਾਓ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲੰਕਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਭੇਜਿਆ :

ਧਰਮ ਕੀ ਕਿਰਤ ਕਰੋ ਬਿਵਹਾਰ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ-ਕਰਣੀ ਦੇਖ ਲੋਕੀਂ ਖਿਚੇ ਆਏ।

ਦੋਖੀਆਂ ਜਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਧਰਮ ਅਤੇ ਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾਂਦਾ, ਸੋ ਦੰਡ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ :

ਜੋ ਪਿਛਲ ਰਾਤ ਉਠਤੇ ਹੈਂ,
ਨਾਮ ਜਪਤੇ ਹੈਂ,
ਯਥਾ ਸ਼ਕਤ ਦਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ
ਤਿਨ ਕੋ ਅਨੇਕ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਕੇ ਪਾਠ ਕਾ ਫਲ ਹੈ।

ਅਰ ਜੋ ਸਭ ਮੇਂ ਏਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਰਾਗ ਦੋਖ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਕੋ ਕਿਆ ਪੂਜਣਾ ਹੈ।

ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਦੀ ਪਾ ਤਸੀਹੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:

ਸੁਨ ਰਾਜਾ ! ਮੈਂ ਨਿਜ ਮਤ ਕਹੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ।
ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਜੋ ਹੀਏ ਧਾਰ ਕੇ।
ਮੈਂ ਬਾਨੀ ਗੁਰ ਕੀ ਪੜ੍ਹੋਂ, ਵਹੀ ਬ੍ਰਤ ਨੇਮ ਹੈ।
ਗੁਰ ਬਚਨਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਕੁਸਲ ਮਨ ਖੇਮ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਲੱਗਾ ਗਾਉਣ।ਉਚੇਚੇ ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜੇ ਕਿ ਲੰਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਲੰਕਾ ਪੁੱਜੇ। ਜਿਸ ਬਾਗ਼ ਠਹਿਰੇ, ਉਹ ਹਰਾ ਭਰਾ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਹ 'ਮੈਂ' ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਟਿਕਣ ਦੇਂਦੀ।

ਰਾਜਾ ਨੇ ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਕੈਸੇ ਹੋਏ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫ਼ੁਰਮਾਇਆ :

ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਹੋਵੇ ਜੇ ਮਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨ ਚਿਤਵੇ।
ਤਨ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੋ ਨ ਦੁਖਾਵੇ।
ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਧੀਰਜ ਰਖੇ,
ਚਿੰਤਾ ਲਾਇਕੈ ਦੁਖੀ ਨ ਹੋਵੈ,
ਸੁਖ ਸਮੇਂ ਹੰਕਾਰੀ ਨ ਹੋਏ, ਧੀਰਜੀ ਹੋਵੈ।

ਝੂਠ ਨ ਬੋਲੇ। ਜਗਤ ਕੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਕੋ ਝੂਠਾ ਜਾਣੈ। ਕਾਮ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨ ਪੈਣ ਦੇਵੇ। ਖਿਮਾ ਰਖੇ। ਕੋਈ ਕਉੜਾ ਬਚਨ ਕਹੇ ਤਾਂ ਸਹਿ ਜਾਵੇ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਵੱਸ ਰੱਖੇ।

ਦੁਖੀਏ ਤੇ ਭੁੱਖੇ, ਨੰਗੇ ਤਿਹਾਏ ਨੂੰ ਵੇਖ ਜੇ ਕੁਝ ਦੇਣ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਧੀਰਜ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵੇ। ਕੋਮਲ ਚਿਤ ਰਵ੍ਹੇ। ਅਹਾਰ ਭੋਜਨ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਖਾਵੇ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾ ਰਵ੍ਹੇ। ਨਾਮ ਜਪੇ, ਸੰਤੋਖੀ ਹੋਵੇ, ਆਸਤਕ ਬੁਧੀ ਰਖੇ। ਰੋਜ਼ ਕੁਝ ਦੇਵੇ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਬੁੱਕ ਆਟਾ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਭਾਅ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਤ ਉਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜੱਸ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ। ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਨਾ, ਪਰ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਜੋ ਪੱਖ ਬਿਨਾਂ ਹੋਵੇ, ਨਿੰਮ੍ਰਤਾਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਮਿਠ-ਬੋਲਾ ਹੋਵੇ, ਪਾਖੰਡੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਰਮ ਪਾਲਣੀ। ਨਿਤ ਨੇਮ ਨਾਲ ਜਾਪ ਕਰੇ। ਨਿਸ਼ਚਾ ਇਕ ਥਾਂ ਹੀ ਰਖੇ। ਮਨ ਉਨ-ਮਨਿ ਰਖੇ।

ਉਨ-ਮਨਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਠ ਯੋਗੀ ਉਨ-ਮਨਿ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁਦਰਾ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ-ਮਨਿ ਉਸ ਰੌ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿਮਰਨ ਇਕ ਤਾਰ-ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਟੁਰੇ। ਚਿਤ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਆਪ ਉੱਚਾ, ਖਿੜਿਆ, ਰਸ ਭਰਿਆ, ਪਰ ਹਉਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਬੇਖ਼ੁਦੀ, ਸੁਆਦ, ਖੇੜੇ, ਸਰੂਰ, ਖਿੱਚ, ਰਸ, ਯਾਦਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਥਾਵੇਂ ਟਿਕਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲਭਾਅ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ।

'ਪ੍ਰਾਨ ਸੰਗਲੀ' ਜੋ ਲੰਕਾ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭੇਜ ਮੰਗਵਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਢ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

ਉਨ ਮਨਿ ਸੁੰਨ, ਸੁੰਨ ਸਭ ਕਹੀਐ।
ਉਨ ਮਨਿ ਹਰਖ ਸੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹੀਐ।
ਉਨ ਮਨਿ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਨਹੀਂ ਬਿਆਪਤ।
ਉਨ ਮਨਿ ਵਰਨ ਚਿਹਨੁ ਨਹੀਂ ਜਾਪਤ।
ਉਨ ਮਨਿ ਕਥਾ ਕੀਰਤ ਨਹੀਂ ਬਾਨੀ।
ਉਨ ਮਨਿ ਰਹਤਾ ਸੁਨ ਧਿਆਨੀ।
ਉਨ ਮਨਿ ਅਪਨਾ ਆਪ ਨਾ ਜਾਣਿਆ। ▪▪

ਸਿੱਖ ਜੀਵਨ

ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ

ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ! ਉਹ ਸਮੇਂ ਲੰਘ ਗਏ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ! ਓਹ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ! ਉਹ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ, ਜਦ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਰੱਬ ਨੂੰ ਰਿਝਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਲੋਕੀਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਵੇਦ ਤੇ ਛੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੇ; ਵੇਦ, ਵੇਦਾਂਤ ਵਿਚ ਮੁੱਕ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਕੰਮ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਜ਼ਹਬ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੋਕੀਂ ਕਹਿਣਗੇ– 'ਚਲੇ ਜਾਓ!' ਕੋਈ ਕਹੇਗਾ–'ਸਾਡੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਅੱਛੇ ਹਨ।' ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ–'ਚਲੇ ਜਾਓ!' ਹੁਣ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਝੇੜੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਏ ਰਹਿਣਗੇ। ਪੂਜਾ ਦੇ ਢੰਗ ਮੰਦਿਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੰਦ ਰਹਿਣਗੇ। ਹੁਣ ਫ਼ੋਕੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਦ ਨਵੇਂ ਦਿਲ, ਨਵੇਂ ਦਿਮਾਗ਼ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵਾਂ 'ਤੇ ਦੱਸਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ :

ਦਾਨੁ ਮਹਿੰਡਾ ਤਲੀ ਖਾਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤ ਮਸਤਕਿ ਲਾਈਐ ॥
ਕੂੜਾ ਲਾਲਚੁ ਛਡੀਐ ਹੋਇ ਇਕ ਮਨਿ ਅਲਖੁ ਧਿਆਈਐ ॥
(ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ, ਮ.੧, ਅੰਗ :੪੬੮)

ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਝੇ ਲਾਲਚ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਏਗਾ। ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਉਹ ਪੈਗ਼ਾਮ ਜਿਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੜਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਦ ਕਰਾਉਗੇ? ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ! ਕਲਗ਼ੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਪੰਥ! ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਪੰਥ! ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰਚੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ! ਦੁਨੀਆ ਵਿਲਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਕਦ ਰੰਗੋਗੇ? ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਝੱਲਾ ਕਹੇ, ਭਾਵੇਂ ਮੂਰਖ, ਪਰੰਤੂ ਮੇਰਾ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਪਦਾਰਥ ਵਿਦਿਆ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਉਚ ਕੋਟੀ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ; ਦੇ ਫ਼ਾਊਂਡਰ (ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਠ! ਓ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਠ!! ਤੇ ਸੱਚੇ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋ, ਕਾਰੀਗਿਰੀ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾ ਦੇ ਤੇ ਦਸਤਕਾਰੀ ਆਦਿਕ ਕੋਮਲ ਹੁਨਰਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਵਗਾ ਦੇ।"

"ਉਠ! ਉਠ!! ਮਰਦ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨਿਰਭਉ ਹੋ ਜਾ; ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਾ ਡਰ; ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਾ ਰੱਖ; ਆਪਣੇ ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ਼ ਤੇ ਜਿਸਮ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਸਾ ਕੇ ਅਣਹੋਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣੀਆਂ ਕਰ ਦੱਸ।" ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਵਿਚ 'ਨੈਪੋਲੀਅਨ' ਇਸ ਅੰਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਅਸੰਭਵ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।' ਕੰਦ੍ਰਾਂ, ਗ਼ਾਰਾਂ ਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਲੁਕਣ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਇਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖੀ ਵਿਖਾਣੀ ਪਏਗੀ ਤੇ ਓਹ ਲੋਕੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਦੇਣਗੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਅੰਕਿਤ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣਾ ਪਏਗਾ ਤਦ ਦੁਨੀਆ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇਗੀ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਠ ਯੋਗ ਛੁਡਾ ਦਿੱਤੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਚੀ ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਚੀਜ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਸੁਰਤਿ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਆਦਰਸ਼ ਵਿਚ ਆਪ ਉਚੇ ਹੋਵੋ, ਆਪਣੇ ਜਿਸਮ, ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਆਦਰਸ਼ ਵਿਚ ਉਚਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਇਕ ਸਵਾ ਲੱਖੀ ਹੋ ਜਾਉ। ਯੂਨਾਨ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਟਾਪੂ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੁੱਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਇਟਲੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਵੇਖਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਹ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਬੁੱਤ ਬਣਨਾ ਹੈ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲਾ, ਜੂੜੇ ਵਾਲਾ, ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ, ਇਕ ਇਕ ਨੇ ਸਵਾ ਲੱਖੀ ਹੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਣ ਦੱਸਣਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਕੰਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੀ ਇਕ ਚੰਗਿਆਰੀ ਹਨ। ਸੋ, ਜਦ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿੱਚੋਂ ਢਲ ਕੇ ਨਵੇਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ, ਜਦ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਵਿਚ ਫ਼ਨਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਤਦ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਦ੍ਵਿਜ, ਦੁਜਨਮੇ ਕਿਕੁਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਕਿਕੁਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਬਕ ਕਿਕੁਣ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਾਲ ਟ੍ਰਸਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਕਦੀ ਪੰਜ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ 10/–, 10/– ਰੁਪਏ ਦੇ ਦੇਣ, ਤਦ ਇਹ ਟ੍ਰਸਟ ਅੱਜ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਤਕਾਰੀ, ਜ਼ਰਾਇਤ ਆਦਿਕ ਦੇ ਕੰਮ ਉਨਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਜ਼ਹਬੀ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਮਸਜਿਦਾਂ ਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕੇਗਾ, ਕਿੰਤੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਬਦਲ ਕੇ ਮੰਦਰ ਬਣਾ ਲਉ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਸਮਝ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਵੇਖ ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਰੋਟੀ, ਪਿਆਸੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੇ ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਦੇਵੋ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਯਤੀਮ ਨਾ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰੋਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਵੀ ਰਜਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਕਿਉਂ ਰਹੇ? ਹੁਣ ਦੁਨੀਆ ਬਾਹਰ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਪਾਏਗੀ, ਜਗਤ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਤੀਜੇਗਾ। ਆਪਣੀ ਸਿੱਖੀ ਕਰਨੀ ਨਾਲ ਦੱਸ ਕੇ ਹੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਕਰ ਸਕੋਗੇ। ਇਹ ਮਜ਼ਹਬੀ ਜੰਗ ਤਦ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਫ਼ਤਿਹ ਤਦ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਜਗਤ ਕਲਗ਼ੀਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਤਦ ਹੀ ਆਵੇਗਾ, ਜਦ ਆਪ ਜ਼ਬਾਨੀ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਗੇ ਤੇ ਕਹਿ ਸਕੋਗੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਛਾਤੀ ਚੀਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਉ, ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਤਾ, ਕਾਰੀਗਰ, ਦਸਤਕਾਰ ਬਣੋ। ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਉਚਾ, ਵੱਡਾ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਲਮਗੀਰ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ! ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਰੀਰ, ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿਚ ਉਚਿਆਂ ਹੋਣ ਦਾ।

ਜਦ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਕੋਮਲ ਹੁਨਰ, ਦਸਤਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਾਰੀਗਰੀ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ; ਜਦ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਨੂੰ ਉਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ; ਤਦ ਤਕ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਵੀ ਹਾਰ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਵੀ ਹਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਹਨ। ਭੈਣੋ ਤੇ ਵੀਰੋ! ਜੀਵਨ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ। ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਫ਼ਤਿਹ ਪਾਉਣ ਦਾ ਨਾਮ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਖਿੰਡੀ ਸੁਰਤਿ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜੂੜਾ ਬਣਾ ਲੱਖਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਉ ਤੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰੋ।

ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਪੰਚ-ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ

ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ 'ਪਦਮ'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਸਾਧਨਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਅਵਸਥਾਵਾਂ (ਧਰਮ ਖੰਡ, ਗਿਆਨ ਖੰਡ, ਸਰਮ ਖੰਡ, ਕਰਮ ਖੰਡ ਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ) ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਂਦਿਆਂ ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਦੁਆਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ, ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ ਰਹਿਤ ਸਜਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਪੰਜ ਦਾ ਜੋ ਮਹੱਤਵ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪੂਜਾ ਲਈ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।

ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਰਮ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਸਦਾ ਇਹ ਯਤਨ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮਸਟੀਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 'ਹਉਮੈ' ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਨਾਮ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਾਜਤੰਤਰ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਪੈਗ਼ਾਮ ਸੁਘੜ ਤੇ ਸਾਊ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਂਞ ਜੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਕੱਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਕੀ? ਜਨਮ ਤੋਂ ਮਰਨ ਤੱਕ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਆਸਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਖਿਨ ਵੀ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਜੀਵੇਗਾ ਤਾਂ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਚਾਹੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਗ਼ਮੀ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਪਾਸ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਕੇ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਲੱਭਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਘੂੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਉਹ ਨਿਰਾਪੁਰਾ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਹੀ ਗ਼ਲਤ ਪਾਲਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੱਚ-ਮੁਚ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲਦਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਇਹ ਆਖੀ ਹੈ ਕਿ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਕੇ, ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਹੀ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਹਉਮੈ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਉਤਾਂਹ ਨਹੀਂ ਉਠ ਸਕਦਾ। ਹਉਮੈ ਦੀਆਂ ਗਲਵਕੜੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਸੱਚਾ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਬਣਨ ਲਈ ਹੁਕਮਵਾਦੀ ਬਣਨਾ ਹੀ ਲਾਭਵੰਦ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਨਮ-ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਹਰ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਸੰਖਾਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸੁਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਅਮੋੜ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੀਮਤ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਫਾਥੀ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਖਿਝਦੀ ਕ੍ਰਿਝਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਆਪਣੇ ਅਹੰਭਾਵ ਦਾ ਰਾਗ ਤਿਆਗ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਦ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਭਟਕਣ ਮੁੱਕ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋਤ, ਪਰਮ ਜੋਤ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਮਾਤਰ ਹੈ; ਕਿਰਣ, ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਚਾਨਣੀ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਹੀ ਆਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਚੰਦ ਬਗ਼ੈਰ ਚਾਨਣੀ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਚਾਨਣੀ ਦੀ ਹਉਮੈ ਇਕ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ, ਇਕ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਉਮੈ ਹੁਕਮ ਦੀ ਬੇਟੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਵਜੂਦ ਉਸੇ ਸਾਗਰ ਦਾ ਬੁਲਬੁਲਾ ਹੈ।

ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਆਤਮਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਬੰਦਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਿਧੀਆਂ ਸਮਝਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਤਿੰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੈ ਇਕ ਹੀ:

੧. ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ।

੨. ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ।

੩. ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸ਼ਰਨ।

ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵੀ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਉਮੈ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਭ ਨਾਲ ਰਲ-ਮਿਲ ਚੱਲਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ:

● ਸਰਬ ਭੂਤ ਆਪਿ ਵਰਤਾਰਾ ॥ ਸਰਬ ਨੈਨ ਆਪਿ ਪੇਖਨਹਾਰਾ ॥
ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਜਾ ਕਾ ਤਨਾ ॥ ਆਪਨ ਜਸੁ ਆਪ ਹੀ ਸੁਨਾ ॥...॥੬॥(॥੮॥੨੩॥)
(ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ: ੨੯੪)

● ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥...੩੬॥(॥੪੦॥੧॥)
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੩ ਅਨੰਦੁ, ਅੰਗ: ੯੨੨)

● ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋੁਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥੪॥੧॥੮॥
(ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪ ਘਰੁ ੧, ਅੰਗ: ੪੪੨)

● ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਅਨੂਪੁ ॥ ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕਾ ਰੂਪੁ ॥੨॥(॥੪॥੪੩॥੫੬॥)
(ਭੈਰਉ ਮ: ੫, ਅੰਗ: ੧੧੫੨)

● ਜਿਨਾ ਭਾਣੇ ਕਾ ਰਸੁ ਆਇਆ ॥ ਤਿਨ ਵਿਚਹੁ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਐਸਾ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਸਭਸੈ ਲਏ ਮਿਲਾਇ ਜੀਉ ॥੧੦॥(॥੨੪॥੧॥)
(ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮ: ੧ ਘਰੁ ੩, ਅੰਗ: ੭੨)

ਸਤਿਸੰਗ ਨਾਮ ਦੇ ਵਖਾਣ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ,

ਵਿਸ਼ਵ ਇਕਸੁਰਤਾ ਇਸ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਨੁਭਵ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਖ਼ੂਬੀ ਵੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਮੇਟ ਕੇ ਸਭ ਨਾਲ ਇਕ-ਸੁਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮ ਦੀ ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਧ-ਸੰਗ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਫਲ ਹੈ:

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥ ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥੧ ॥ਰਹਾਉ ॥
ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥੧ ॥ (॥੩ ॥੮ ॥)
(ਕਾਨੜਾ ਮ: ੫, ਅੰਗ: ੧੨੯੯)

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਅਤਿ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਹਿ ਕੇ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਦੁਆਰੇ ਪਾਰ ਉਤਾਰੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ:

- **ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥... ॥੮ ॥**

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫ ਘਰੁ ੨ ਅਸਟਪਦੀਆ, ਅੰਗ: ੬੪੨)

- **ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਤਰਿਆ ॥... ॥੧ ॥ (॥੪ ॥੫ ॥)**

(ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ: ੧੦)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਇਕ-ਸਮਾਨ ਕਰਕੇ ਉਪਮਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹਨ। ਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੈ ਤੇ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਨਾਲ।ਫ਼ਰਕ ਕੇਵਲ ਇੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹਨ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸ਼ਰਨ, ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਇਹ ਤ੍ਰਿਕੋਣ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ:

੧. ਪੂਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ
੨. ਪਰਚਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ
੩. ਦੀਦਾਰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਕਾ

ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਕੀ ਹੈ ? ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ- ਦੈਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰਸੰਗਤਿ। ਬਾਣੀ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ' ਬਣ ਗਈ ਤੇ ਸੰਗਤ 'ਪੰਥ' ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸੰਗਤ ਇਸ ਲਾਇਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲ ਸਕੇ।

ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਸਦਾ ਸੀਮਤ ਮਨੋਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਸਦਾ ਸਥਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਤੇ ਸਰਬ-ਪਰਵਾਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਗੁਰ-ਸੰਗਤ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਪੱਕ ਕਰਕੇ ਇਸ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਲਈ ਯਥਾ ਜੋਗ ਅਗਵਾਈ ਦੇਵੇ ਤੇ ਯਤਨ ਕਰੇ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਅਸਾਂ ਪਹਿਲੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ "ਤੂੰ ਦਰੀਆਉ ਸਭ ਤੁਝ ਹੀ ਮਾਹਿ॥" ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਭਲਾ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰ-ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਕੱਲੀ ਬੂੰਦ ਵਿਚਾਰੀ ਚੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰਲ ਕੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੈਂਕੜੇ ਕੋਹਾਂ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਦੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪਉੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਵੀ ਗਏ ਤਾਂ ਅਹੰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੰਕੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਗੱਦੀਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ-ਪੀਰ ਕਹਾਏ ਤੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਮਹੰਤ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਮੰਦੀ ਛਾਪ ਇਹ ਛੱਡ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੱਗ ਇਕ ਸੰਪਰਦਾ ਜਾਂ ਫ਼ਿਰਕਾ ਬਣ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿੱਖੜ ਗਏ। ਇਉਂ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਨੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਿਰਕਾਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਵੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਲੀਨ ਹਉਮੈ ਵਧੇਰੇ ਕੁਰੂਪ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਇਹ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਬਣ ਕੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੋਈ। ਅਜਿਹੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰ-ਸੰਗਤ ਦਾ ਗੌਰਵ ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵਡਿਆਇਆ ਤੇ ਅੰਤ ਗੱਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਬੜੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਠੀਕ ਪਾਸੇ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕ-ਰਾਜੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿਚ ਧਨਵਾਨ ਜਾਂ ਚਲਾਕ ਲੋਕ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਜਾਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਬਣਾ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈ, ਸਗੋਂ ਦੈਵੀ-ਗੁਣਾਂ; ਨਿਮਰਤਾ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ, ਸੇਵਾ ਭਾਵ, ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਰੱਖ ਕੇ ਚੋਣ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਮੇਂ ਬਿਲਕੁਲ ਚੇਤੰਨ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਨ:

- ***ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ ॥ ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਰੀਸ ॥***

ਜਿਥੈ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ ॥੪ ॥੩ ॥
(ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮ: ੧, ਅੰਗ: ੧੫)

***

- **ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥**

ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ ॥
ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੂਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥
ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥... ॥੭ ॥
(ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫ ਵਾਰ ਸਲੋਕਾ ਨਾਲਿ, ਪਉੜੀ, ਅੰਗ: ੭੦੭)

ਲੋਕ ਯੁੱਗ ਦਾ ਮੋਢੀ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਇਹੋ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨੇਕ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਕਿਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਜੋੜ ਕੇ ਸੰਗਤ ਬਣਾਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ। "ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ" ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਹੀਣ-ਭਾਵ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਨਿਰਧਨਾਂ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਦਿਨ ਨਾ ਬਿਤਾਵੇ ਸਗੋਂ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦਾ ਖ਼ੁਦ ਆਸਰਾ ਬਣ ਕੇ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੇ ਕਿ ਦੇਗ਼ ਤੇ ਤੇਗ਼ ਉਸ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਿਕਦਾਰੀ ਉਸ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਦੁਹਰਾਈ ਕਿ ਮੈਂ ਨੀਚਾਂ ਕੀਟਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬਿਠਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਬਣਾਵਾਂਗਾ। ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਸੱਤ ਸਨਾਤ ਔ ਬਾਰਹ ਜਾਤ।
ਜਾਨੈ ਨਾਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿ ਕੀ ਬਾਤ।...
ਇਨ ਗਰੀਬ ਸਿਖਨ ਕੋ ਦੈਂ ਪਾਤਸਾਹੀ।
ਯਹਿ ਯਾਦ ਰਖੈਂ ਹਮਰੀ ਗੁਰਿਆਈ।
(ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

***

ਨਾਮ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ਹਮਾਰਾ।
ਹੈ ਜਗ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਪਾਰਾ।
ਸੋ ਸਫਲਾ ਜਗ ਮੈਂ ਤਬ ਥੈ ਹੈਂ।
ਲਘੁ ਜਾਤਨ ਕੋ ਬਡਪਨ ਦੈ ਹੈਂ।
ਜਿਨ ਕੀ ਜਾਤ ਵਰਣ ਕੁਲ ਮਾਹੀ।
ਸਰਦਾਰੀ ਨਹਿੰ ਭਈ ਕਦਾਹੀਂ।
ਕੀਟਨ ਤੇ ਇਨ ਕੋ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦੂ।
ਕਰੋ ਹਰਨ ਹਿਤ ਤੁਰਕ ਗਜਿੰਦੂ।
ਇਨਹੀ ਕੋ ਸਰਦਾਰ ਬਨਾਵੋਂ।
ਤਬਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਕਹਾਵੋਂ ।
(ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ)

ਕਿਰਤੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਉਚਿਆਣ ਦੀ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਆਖਰ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਹੋਈ:

ਦੁਨੀਆ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮਾਮੂਲੀ ਤੋਂ ਮਾਮੂਲੀ ਚਿੜੀਆਂ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੇਗ਼ਾਂ ਫੜਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀਅਤ ਨਾਲ ਟਕਰਾਇਆ

ਗਿਆ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਜਨਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਚਿੱਤਰ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਾਮਰਾਜੀ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ ਧਕੇਲਿਆ। ਧਰਮ ਦੇ ਪਰਦੇ ਹੇਠ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵਿਚੇ ਵਿਚ ਖਾ ਰਹੀ ਪੂੰਜੀ-ਪ੍ਰਸਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ, ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਤੇ ਲੋਕ-ਮਾਰੂ ਮੁਗ਼ਲ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਥਾਂ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਘਾਹੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਕਲਗੀਆਂ ਸਜਾਈਆਂ। ਇਹ ਬਾਕੀ ਸੂਰਤ ਦੇਖ ਕੇ, ਖ਼ੁਦ ਦੀ ਆਤਮਾ ਮੁਸਕਾਂਦੀ ਹੋਈ ਇਉਂ ਗੁਣਗੁਣਾ ਰਹੀ ਸੀ:

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ ॥ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹਉ ਕਰਉ ਨਿਵਾਸ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪ ਖ਼ਾਲਸਾ ਬਣੇ ਤੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਾਇਆ। ਇਹ ਗੁਰ-ਚੇਲੇ ਦਾ ਕੌਤਕ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਦੁਨੀਆ ਨੇ ਗੱਜ ਕੇ ਹਾਮੀ ਭਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:

ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ॥

ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਚ-ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਪੱਕ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਾਂ ਤੋਂ ਪਾਹੁਲ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਆਖਿਆ। ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਐਸੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਕਿ ਕੋਈ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਉੱਮਤ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਕਿਸੇ ਵੇਦ, ਕੁਰਾਨ ਜਾਂ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਜਾਂ ਉੱਮਤ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਉਸਤਤਿ ਮਾਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਸੀ, ਹਕੀਕਤ ਸੀ:

ਜੁੱਧ ਜਿਤੇ ਇਨ ਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਨ ਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਦਾਨ ਕਰੇ ॥
ਅਘ ਅਉਘ ਟਰੈ ਇਨ ਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਫੁਨ ਧਾਮ ਭਰੇ ॥
ਇਨ ਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਬਿੱਦਿਆ ਲਈ ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਭ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਮਰੇ ॥
ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਜੇ ਹਮ ਹੈਂ ਨਹੀ ਮੋਸੋ ਗਰੀਬ ਕਰੋਰ ਪਰੇ ॥੨॥
ਸੇਵ ਕਰੀ ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਭਾਵਤ ਅਉਰ ਕੀ ਸੇਵ ਸੁਹਾਤ ਨ ਜੀਕੋ ॥
ਦਾਨ ਦਯੋ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਭਲੋ ਅਰੁ ਆਨ ਕੋ ਦਾਨ ਨ ਲਾਗਤ ਨੀਕੋ ॥
ਆਗੈ ਫਲੈ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਦਯੋ ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ ਅਉਰ ਦਯੋ ਸਭ ਫੀਕੋ ॥
ਮੋ ਗ੍ਰਿਹਿ ਮੈ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਤੇ ਸਿਰ ਲਉ ਧਨ ਹੈ ਸਭ ਹੀ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ॥੩॥
(ਸ੍ਵੈਯਾ ਪਾ. ੧੦, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚ ਸੰਖਿਆ ਵਾਲੀ ਗੁਰ-ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਕਹਿ ਕੇ ਸਲਾਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਚ ਪ੍ਰਥਾ ਪੰਜਵੇਂ, ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ, ਕਾਫ਼ੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਕਥਨ ਹੈ:

ਇਕੁ ਸਿਖੁ ਦੁਇ ਸਾਧ ਸੰਗੁ ਪੰਜੀਂ ਪਰਮੇਸਰੁ ॥ (ਵਾਰ: ੧੩, ਪਉੜੀ: ੧੯)

ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਇਸ ਅੰਕ ਨਾਲ ਖ਼ਾਸ ਹਿੱਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਭਾਗਵਾਨ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਸਾਧਨਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਅਵਸਥਾਵਾਂ (ਧਰਮ ਖੰਡ, ਗਿਆਨ ਖੰਡ, ਸਰਮ ਖੰਡ, ਕਰਮ ਖੰਡ ਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ) ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਂਦਿਆਂ ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਦੁਆਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ, ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ ਰਹਿਤ ਸਜਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਪੰਜ ਦਾ ਜੋ ਮਹੱਤਵ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪੂਜਾ ਲਈ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਦਾਸ ਨਾ ਬਣੇ, ਇਹ ਮੁਨਾਸਬ ਹੀ ਨਹੀਂ:

ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛਡਿ ਕੈ ਮਨਮੁਖੁ ਹੋਇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਬੰਦਾ ॥ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ: ੧੫, ਪਉੜੀ: ੪)

ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਹੀ ਔਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਚੰਗੇਜ਼ ਜਾਂ ਹਿਟਲਰ ਬਣ ਕੇ ਫਸਾਦ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਆ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ-ਡੰਭ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਪਸਾਰ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮਾਨਸਿਕ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਜਾਲ ਤਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਢਾਲ ਕੇ ਜਨਵਾਦੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜੀਵਨ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਤਾ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪੰਚ-ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਪੰਥਕ ਪਰੰਪਰਾ ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਭੇਦ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨਿਰੋਲ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਆਲਿਟੀ (ਗੁਣ) ਦੀ ਕੁਆਂਟਿਟੀ (ਗਿਣਤੀ) ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਾ ਹੈ; ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਕਦੀ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਦੂਜੇ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਸਮੇਂ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ, ਸਹੀ ਸੰਮਤੀ ਰੱਖਦੀ ਹੋਵੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਧੜੇਬੰਦੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨੋਂ ਵਰਜਦੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਪੰਚ ਕੌਂਸਲੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ:

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਸਭ ਊਪਰਿ ਮਇਆ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਕਛੁ ਬੁਰਾ ਨ ਭਇਆ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਸਮਦਰਸੀ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਸੀ ॥...॥੩॥(॥੮॥੮॥)
(ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ: ੨੭੨)

ਵਾਰ-ਵਾਰ ਗੁਰ-ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਭਾਵ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਣ। ਇਸੇ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸੰਗਤ' ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ; ਜਿਸ ਰੱਬ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਬੈਕੁੰਠ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸੰਗਤ ਹੀ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਸਾਫ਼-ਗੋਈ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ:

- **ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਰਤਦਾ ਬੁਝਹੁ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰਿ ॥...॥੧॥**
(ਸਲੋਕ ਮ: ੪, ਅੰਗ: ੧੩੧੪)
- **ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮੇਰੀ ਜਲਨਿ ਬੁਝਾਈ ॥੪॥੧॥੧੧੮॥**
(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ: ੨੦੪)

"ਗੁਰੂ ਵੀਹ ਵਿਸਵੇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਇੱਕੀ ਵਿਸਵੇ" ਦੀ ਅਖਾਉਤ ਵੀ ਇਸੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਰਚਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਇਉਂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪੰਚ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਪੰਚ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਏ ਸੰਕੇਤ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ ॥...॥੧੬॥ (॥੩੮॥)
(ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ: ੩)
ਰਾਜਾ ਤਖਤਿ ਟਿਕੈ ਗੁਣੀ ਭੈ ਪੰਚਾਇਣ ਰਤੁ ॥੧॥ (॥੪॥੧੦॥)

(ਮਾਰੂ ਮ: ੧, ਅੰਗ: ੯੯੨)

ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਂ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਪਿੰਡਾਂ ਜਾਂ ਨਗਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਣ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ 'ਪੰਚ' ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਪੰਚ, ਫਿਰ ਮੁਖੀਏ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ ਇਸ ਸਿਹਤਮੰਦ ਨਰੋਈ ਸਮਾਜਿਕ ਰੀਤ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਪਾਨ ਕਰਨਾ ਪਹਿਲਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਦਮ ਸੀ। ਫਿਰ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਗੁਰਿਆਈ ਸੌਂਪਣਾ ਤੇ ਪੰਚਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੀ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗੁਰੂਤਾ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੀਜੋ ਬਰ ਬੀਰ।
ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਚਮ, ਤਿਨਹੁੰ ਬਿਠਾਯੋ ਦੇ ਕਰਿ ਧੀਰ।
ਗੁਰਤਾ ਅਰਪਨਿ ਲਗੇ ਖਾਲਸੇ, ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਤਹਿਂ ਸੋਹਿਂ ਸ਼ਰੀਰ।
ਪੰਚਹੁ ਮਹਿ ਨਿਤ ਵਰਤਤਿ ਮੈਂ ਹੌਂ, ਪੰਚ ਮਿਲਹਿਂ ਸੇ ਪੀਰਨ ਪੀਰ ॥੨॥
ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਪੰਚਹੁ, ਪੰਚਹੁ ਪਾਹੁਲ ਪੂਰਬ ਪੀਨ।
ਹੁਇ ਤਨਖਾਹੀਆ ਬਖਸ਼ਹਿਂ ਪੰਚਹੁੰ, ਪਾਹੁਲ ਦੇਂ ਮਿਲਿ ਪੰਚ ਪ੍ਰਬੀਨ।
ਲਖਹੁ ਪੰਚ ਕੀ ਬਡ ਬਡਿਆਈ, ਪੰਚ ਕਰਹਿਂ ਸੋ ਨਿਫਲ ਨ ਚੀਨ।
ਭੋਜਨ ਛਾਦਨ ਪੰਚਨ ਅਰਪਹਿਂ, ਅਰਜ਼ ਕਰਹਿਂ ਤਿਨ ਬਾਂਛਤਿ ਲੀਨ ॥੩॥
ਇਮ ਪਾਂਚਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿ ਕੈ, ਤੀਨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮਾ ਫਿਰਿ ਕਰਿ ਦੀਨਿ।
ਅਰਪੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜਿਗਾ ਅਰੁ ਕਲਗੀ, ਨਿਜ ਕਰਤੇ ਸਿਰ ਬੰਧਨਿ ਕੀਨਿ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗਾਤਰੇ ਤਬਿ ਪਹਿਰਾਏ, ਕਟ ਕਸਾਇ ਕਰਿ ਬਿਲਮ ਬਿਹੀਨ।
ਸ਼੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਫਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚੀਨ।
(ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ, ਰੁਤ: ੬, ਅਧਿਆਇ: ੪੧) ▪▪

ਕਵਿਤਾ : ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ

ਲੋਕਾਈ ਵਿਚ ਅਣਖ ਜਗਾਉਣ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਮਨ ਬਣਾਇਆ।
ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹਿਆ।

੧੬੯੯ ਦੀ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਦ ਵਡਭਾਗਾ ਦਿਨ ਆਇਆ।
ਪੂਰੀ ਸ਼ਾਨ ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਬੜਾ ਰਹੱਸਮਈ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ।

ਭਰੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਹੱਥ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਫੜ ਗੱਜ ਕਰ ਫ਼ੁਰਮਾਇਆ।
ਹੈ ਕੋਈ ਇਸ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਜਾਇਆ।

ਜੋ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਲਈ ਹੋਵੇ ਸੀਸ ਤਲੀ ਉਤੇ ਧਰ ਲਿਆਇਆ।
ਅਸੀਂ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਦੀ ਤ੍ਰੇਹ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਇਆ।

ਇਕ ਉਠਿਆ ਸੂਰਮਾਂ ਭਾਈ ਦਇਆ ਰਾਮ ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ।
ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲੀ ਸੀ ਰਤਾ ਭਰ ਨਹੀਂ ਉਦਾਸੀ।

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕਰ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਅਪਣੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ।
ਗੁਰਾਂ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਦੇ ਵਾਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਚੌਰਾਸੀ।

ਫੇਰ ਲਹੂ ਭਿੱਜੀ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਫ਼ੜ ਗੁਰਾਂ ੧ ਹੋਰ ਸਿਰ ਮੰਗਿਆ।
ਭਾਈ ਧਰਮ ਦਾਸ ਝੱਟ ਉਠ ਖੜਿਆ ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੰਗਿਆ।

ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ ਭੱਜ ਖੜੋਤੇ।
ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ 'ਚ ਵੀ ਪਿੱਠ ਦਿਖਾ ਗਏ ਬਹੁਤੇ।

ਭਾਈ ਧਰਮ ਦਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹੀਓ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਇਆ।
ਦੂਜੇ ਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਸਿਰ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੋਇਆ।

ਫੇਰ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਦ ਤੀਜਾ ਸਿਰ ਮੰਗਿਆ।
ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਰਾਇ ਉਠ ਖੜਿਆ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ।

ਦੱਕ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਬਹੁ ਮਾੜਾ ਹਾਲ ਸੀ ਹੋ ਗਿਆ।
ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਗੱਚ ਹੋ ਗਈ ਦਾ ਹਾਲ ਬੇਹਾਲ ਸੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਚੌਥਾ ਸਿਰ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਰਮਾ ਮੋਹਕਮ ਚੰਦ ਉਠਿਆ।
ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਉਸ ਤੇ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਤਰੁੱਠਿਆ।

ਪੰਜਵਾਂ ਸਿਰ ਦੇਣ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਬਿਦਰ ਨਿਵਾਸੀ।
ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਚੌਰਾਸੀ ਤੋਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਖ਼ਲਾਸੀ।

ਫੇਰ ਰੂਹਾਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਘੁਟ ਭਰਾ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੁਰਜੀਤ।
ਇਵੇਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਭੈ-ਭੀਤ।

ਇਹ ਪੰਜ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਕਹਾਏ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ।
ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰੇ ਸਨ ਰਾਜਦੁਲਾਰੇ।

ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਸਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।
ਸਣੇ ਸਾਹਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਜਿਸ ਥਾਂ ਹੋਰ ਸੈਂਤੀ ਸਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਇਹ ਵਡਭਾਗੇ ਅਮਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨੇ।

ਰਬੀ ਰਜ਼ਾ 'ਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਧਰਨਾ,
ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਪਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨਾ,

ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਭੁਲਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰ ਮੰਨਣਾ,
ਅਗਰ ਮਗਰ ਕਿਵੇਂ ਕਦੋਂ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ,

ਹਰ ਸਿੱਖ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ,
ਪਰ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਾਮੁਮਕਿਨ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ,
ਧੰਨ ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ।

ਧੰਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ,
ਇਹ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਸੱਭ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਕਿੰਗ।

-ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਜੰਮੂ

ਸਾਡੇ ਲੰਮੜੇ ਕੇਸ

ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੰਮੜੇ ਕੇਸ, ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਫਿਰਤੂ ਲਹਿਰਾਂ ਹਨ? ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕੇਸ ਗੁੰਦਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਕੀ ਹੈ? ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਸਾਗਰ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਮਾਲਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੋਤਾ, ਕੰਘਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਤ ਮਨੁੱਖਤਾ, ਜੋ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਦੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠੇ ਅਤੇ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰੇ, ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੂੜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ। ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਜੂੜਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ- ਉਹ ਸਭ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਦ-ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ। ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੀ ਨਸਲ, ਧਰਮ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੁੱਟਮਾਰ ਕਰਦੀਆਂ, ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦੀਆਂ ਕੌਮੀ ਗੁੱਟ-ਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੇ।

ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਫਰਮਾ-ਬਰਦਾਰੀ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਉਸ ਮਹਾਨ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਵੀਰਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਸੇਧ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਸੇਜ ਜਾਂ ਚਿੱਕੜ ਦੀ ਸੇਜ 'ਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖਿੜਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਣਾ, ਉਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਉਸ ਲਈ ਸਵਾਸ ਲੈਣਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਆਏ ਅਤੇ ਬਣੇ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸਾਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪੰਥ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਾਲਭਦ ਵਾਂਗ ਅਭੇਦ ਹਨ। . . .

ਜਦੋਂ ਉਸ (ਗੁਰੂ) ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ ਤੇ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਤਿਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ! ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਛੋਹ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਸਾਂਭ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਕੇਸ ਮਰਦ ਜਾਂ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਸੁਹੱਪਣ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ। ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਬੱਦਲ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਛੁਪੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਚਿਣਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਜੂੜੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਚਾਓ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵੀ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਵੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਦੁਖਦਾਈ ਨਹੀਂ। ...ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਅਜਿਹੇ ਔਖੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਸੁੰਞਾਪਨ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਰੂਹਾਨੀ ਤਾਜ ਹੈ, ਕੱਟਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਰੱਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦਾ ਦੀਵਾਲੀਆਪਣ ਹੈ।...

ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰੱਬ ਦੀ: ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਗੰਮੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਅਤੇ ਕਰਾਮਾਤ ਜ਼ੁਲਫਾਂ ਦੀ ਇਕ ਲਿਟ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਬਹੁਤ ਭਰਮ-ਪੂਰਨ ਵੀ। ਪਰ ਇਹ ਸੁੱਚਾ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਤਰਕ ਨਾਲੋਂ ਜੀਵਨ-ਚੰਗਿਆੜੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਘਦਿਆਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੁਲਫਾਂ ਦੀ ਲਿਟ ਦੇ ਸੁੱਚੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਉਸ ਅਗੰਮੀ ਵਗਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਲਿਟਾਂ ਵਾਲਾ ਈਸਾ, ਯਕੀਨਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ, ਅੱਜ ਦੇ ਹਜਾਮਤ ਕੀਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲੋਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਡਾਲਰ ਦੀ ਝਲਕ ਵਧੇਰੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮਿਠ-ਬੋਲੜਾ ਈਸਾ ਮਸੀਹ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਈ ਪੀੜਤ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦਾ ਧਰਵਾਸ ਹੈ, ਵਧੇਰੇ ਹੁਸੀਨ ਹੈ। ਪੈਂਡੂਲਮ ਹਿਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਖਰ ਮੁੜ ਪਿਆਰ ਲੈ ਲਵੇਗਾ। ਡਾਲਰ ਦੀ ਥਾਂ ਰੱਬ ਲੈ ਲਵੇਗਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹੋਰਥੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਰਟ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਰੂਹ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸੰਗੀਤਾਤਮਕ ਦੈਵੀ ਸੁਖ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਹਲ ਵਿਚ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ੀਨ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪੇ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਸੋਮੇਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸੱਚ, ਹਰ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਿਰ ਫੇਰਨ ਦੇ ਹਿਸਾਬੀ ਬਕਾਏ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ। ਸਾਡਾ ਸੱਚ ਤਾਂ ਕਮਲ 'ਤੇ ਗੁੰਜਾਰ ਪਾ ਰਹੀ ਮਧੂ-ਮੱਖੀ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੱਦਲ ਅਤੇ ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਨੂੰ ਟੇਰਦੇ ਬੰਬੀਹੇ, ਹੰਸ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ, ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਮਾਂ, ਗਊ ਅਤੇ ਬਛੜੇ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸ਼ਬਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਪਕਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਪੀੜਾ ਇਸ ਅੰਤਰਕਾਲੀਨ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਯੁੱਗਾਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ, ਰੂਪਮਾਨ ਹੋ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਹਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਸਭ ਦੁੱਖ ਹੀ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਗ਼ੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋਵੇਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਅਦੁੱਤੀ ਹਨ।

ਇਸ ਧਰਤ ਦੇ ਹਰਿਮੰਦਰ, ਇਸ ਦੇ ਗੁੰਬਦਾਂ ਅਤੇ ਗੈਲਰੀਆਂ ਵਿਚ ਅਸੰਖਾਂ ਪਿਆਰ-ਵਿਗੁੱਤੀਆਂ ਸਿਮਰਨ ਰੂਪੀ ਮੂਰਤਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਦੇ ਝੁਰਮਟ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਮਾਨਸ ਤੋਂ ਦੇਵਤੇ ਕੀਤੇ ਰੱਬੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਸ ਸੁਫਨਿਆਂ ਅਤੇ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਚ, ਦਵੈਸ਼, ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਸ਼ੂ ਬਣੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ।

ਐ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨੋ! ਉਠੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਛੱਬੀ ਨਾਲ ਭਰ ਲਵੋ। ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੇਕ-ਦਿਲ, ਦਲੇਰ, ਆਜ਼ਾਦ, ਮਖ਼ਮੂਰ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ, ਫੁੱਲ ਵਰਗਾ, ਸੂਰਜ ਵਰਗਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਮਿੱਠਤ ਭਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮਿਠਾਸ ਚੁਪਾਸੇ ਮਿੱਠਤ ਖਲੇਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਲੇਲਾ ਇਕੋ ਸਰੋਵਰ (ਤਲਾਅ) ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀ ਸਕਣਗੇ। ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਸਦਾ ਬਹਾਰ ਦਾ ਖੇੜਾ ਰਹੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸ਼ੁੱਭ-ਇੱਛਾ, ਮਿੱਤਰਤਾ, ਪਿਆਰ, ਭਰੱਪਣ, ਜੀਵਨ ਸਾਹਸ ਅਤੇ ਜੀਣ-ਥੀਣ ਦਾ ਚਾਅ ਅਰਥਾਤ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅਕਸੀ ਹੋਈ ਸ਼ੁਆਵਾਂ (ਕਿਰਨਾਂ) ਸੁੱਟੇਗੀ। ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਸਦਾ-ਬਹਾਰੀ ਖੇੜੇ ਦਾ ਰੰਗ ਰਹੇਗਾ। ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਦੈਨਿਕ ਔਕੜਾਂ ਸਹਿਜ ਤੇ ਸੁਖਾਵੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਰੱਬ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਲੋਕ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਉ ਕਿ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਵਣ (ਕੁਦਰਤ) ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਗ ਰਹੀਆਂ ਕੂਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਜ਼ਗੀ, ਜੋ ਹਰੇਕ ਤਕ ਪੁੱਜਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਉਠੇਗਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਲੰਮੜੇ ਕੇਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਹੱਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਉਣਗੇ।

ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਜਨ ਆਪੇ ਹੀ, ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ, ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਬਲਕਿ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਬੋਹਿਥ, ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਖੰਡੇ-ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ, ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ, ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ, ਰਹਿਤ ਰਹਿਣੀ ਦੇ ਸੂਰੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤਿ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਨਾਮ-ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਧੀ ਸਹਿਤ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ੧੬੯੯ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਿਯਾਦਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਦਲਾਓ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਹੁਤੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਹੋਣਾ, ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਕਈ ਬਦਲਾਓ ਆ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਢਿੱਲਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਦਲਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਹਨ ਜੀ :

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਕਿ ਇਕ ਕੋਲੋਂ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕਾਬੁਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿਚ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ, "ਤੁਸਾਂ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਲੈਹਨਾ।" ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਚੂਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪੰਜ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪੰਜ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ। ਮਕਸਦ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਇਕ ਪਿਆਰਾ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ, ਇਕ-ਇਕ ਚੂਲਾ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵੇ, ਇਕ-ਇਕ ਚੂਲਾ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਚੂਲਾ ਹੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਪਾਵੇ। ਪਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਜਾਂ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਇਕ ਪਿਆਰਾ ਹੀ ਪੰਜ ਚੂਲੇ ਛਕਣ ਲਈ, ਪੰਜ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪੰਜ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚੇ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ- "ਤੁਸਾਂ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਲੈਹਨਾ" ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ?- ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਪੰਜ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਵੇਂ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਿੰਦਾ ਇਕ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਲਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੀ। ਪੰਜ-ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਮੁਖ ਵਿਚ, ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਇਕ ਪਿਆਰਾ ਇਕ-ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰ ਸਕੇ। ਸੋ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕੈਸੀ ਕਠਿਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਸੀ। ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਜਦੋਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਜੰਗਲਾਂ-ਬੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਉਦੋਂ ਜੋ ਸਿੱਖ, ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖ਼ਾਹੀਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਆਦਿ। ਉਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰਹਿਤ ਰਹਿਣੀ ਤਾਂ ਰੱਖਣੀ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਬਲਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਫ਼ੌਜਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਉਦੋਂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਇਸ ਭਾਰੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜੋ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਵਾ ਲੱਖ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਖ਼ੁਦ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਰਬਲੋਹ ਬਿਬੇਕ ਸਹਿਤ ਸਮੱਗਰ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਭਿਲਾਖੀ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤਿ ਮਿਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਫ਼ਲੇਵਾਲ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਮਿੰਡਾ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤਿ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ੧੫੦ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇਹ ਦੋ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ

ਦਾਤਿ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਹੋਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਦੇਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ 'ਤੇ ਕੈਸਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਏ ਸਨ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਹੋਰ ਹੀ ਹਵਾ ਵਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਥੇ ਤਾਂ ਅਭਿਲਾਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਮਿੰਨਤਾਂ ਪਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਥੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਢਿੱਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠ-ਸੱਚ ਬੋਲ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਚਾਹੀਦਾ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਦੀ ਭਲੀ-ਭਾਂਤੀ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਰਹਿਤ-ਬਹਿਤ ਦੱਸ ਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤਿ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਢਿੱਲਾਂ : ਅੱਜ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਵਿਆਂ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਣੀ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਰਮ, ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ ਕਿ ਦਸਤਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਰ ਜਾਂ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਛੋਟ ਦਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਮਰਦ ਦਸਤਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿਆਰੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਹ ਆਨਮਤੀ ਬੀਬੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਗੋਭਾ ਹੋਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਕਰਵਾ ਚੌਥ ਦੇ ਵਰਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਤੱਕ ਹਰ ਆਨਮਤੀ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਖਚਿਤ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। 'ਮਾਂ' ਹੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਉਸਤਾਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਸਿੱਖ ਪਨੀਰੀ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਦੇਖੋ, ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਨਿਆਰੇਪਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਨਮਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਆਹਾਰ ਬਿਬੇਕ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਭਾਵ - ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਗੁਰਿਆਂ, ਨੜੀਮਾਰਾਂ, ਕੁੜੀਮਾਰਾਂ, ਸਿਰਗੁੰਮਾਂ ਅਤੇ ਮਲਕ-ਭਾਗੋਆਂ ਹੱਥੋਂ ਛਕਣ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਰਹਿਤ ਦ੍ਰਿੜਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਕਿੱਥੇ ਤਾਂ ਨੜੀਮਾਰਾਂ, ਕੁੜੀਮਾਰਾਂ, ਸਿਰਗੁੰਮਾਂ (ਮੋਨਿਆਂ) ਅਤੇ ਨਿਗੁਰਿਆਂ ਤੋਂ ਛਕਣ ਦਾ ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ, ਪੰਜ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਖੁਦ ਨੜੀਮਾਰਾਂ, ਮੋਨਿਆਂ ਤੋਂ ਛਕਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜੋ ਖੁਦ ਨਿਗੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਹੈ।

ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੰਤ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿਗਰਟਾਂ ਵੀ ਵੇਚਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਵੇਚਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੰਗੀ ਕਿ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੰਜਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਗਰਟਾਂ ਵੇਚਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਦੱਸੋ, ਸਾਡੀ ਇਹ ਕੈਸੀ ਅਧੋਗਤੀ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ? ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਢਿੱਲੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਨਾਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਕਦੇ ਨਹੀਂ ! ਸਗੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਘਾਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਹਾਰ ਹੈ। ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਸੌਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਸਿੱਖ ਇਕ ਥੰਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡਾ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਥੱਲੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਨਾਲਾਇਕ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ : ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੱਵਲ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਸੂਰੇ, ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਘੋਰ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਐਸਾ ਸਰੰਜਾਮ ਤਾਂ ਹੀ ਮੁਮਕਿਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਆਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਵਰਤਾਵੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸੁਭਾਗਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਸੀ। ਇਸ ਘੋਰ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ, ਆਤਮ-ਦਰਸ਼ੀ ਨਾ ਸਹੀ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਰਬਲੋਹ ਬਿਬੇਕ ਸਹਿਤ ਰਹਿਤ-ਬਹਿਤ ਵਿਚ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੀ ਪਰਪੱਕਤਾ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬਚੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਾ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸੀ ਹੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਜੁਗਤੀ : ਆਮ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਵੀ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਰਸੀਆ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਕੋਈ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਖਿਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਕਸਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਾਧਾਂ-ਸੰਤਾਂ ਪਾਸ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਜੀ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਜਪੀ ਦਾ ਹੈ ?", "ਨਾਮ ਜਪਣ ਸਮੇਂ, ਧਿਆਨ ਕਿਥੇ ਟਿਕਾਈਦਾ ਹੈ ?" ਜਾਂ "ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਸਿਮਰਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ?"। ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ, ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਨਾਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਜੁਗਤੀ ਦਾ ਇੰਕਸ਼ਾਫ (ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ) ਵੀ ਅਭਿਲਾਖੀ ਤਾਂਈਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਆਹਲਾ 'ਕਾਰ' ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਉਹ ਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਵੇਗੀ ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਨਾਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਜਾਚ ਨਾ ਸਿਖਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਅਭਿਲਾਖੀ ਜਨ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ ? ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਵਾਂਗ ਟਾਂਵੀਆਂ ਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੌਰਾਨ ਨਾਮ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਹੀ ਨਾਮ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਪਾਖੰਡੀ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰਮਤਿ ਬਾਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ : ਗੁਰਮੁਖੀ ਬਾਣਾ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਂਟ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੈਂਟ ਲੁਹਾ ਕੇ, ਬੁਰਸ਼ਟ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ 'ਤੇ ਬਾਣੇ ਸਹਿਤ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੈਂਟਾਂ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਨਰ-ਨਾਰੀ ਅਤੇ ਭੜਕੀਲੇ ਸੂਟਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਕਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹੀ ਗ਼ਲਤ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ

ਨਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦਾ ਕੀ ਭਲਾ ਕਰਨਗੇ ?

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠਾਂ ਦਰਜ ਹਨ ਜੀ :

ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ : ਇਹ ਇਕ ਬੇਲੋੜਾ ਮਸਲਾ ਕੁਝ ਸੱਜਣਾਂ ਵਲੋਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਣੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ "ਅੰਮ੍ਰਿਤ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਕੱਢਣਗੇ ?

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਹਿ ॥ ਤਿਸੁ ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਰਖੁ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥ (ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਕ : ੨੬੯)

***

ਪਸੂ ਮਿਲਹਿ ਚੰਗਿਆਈਆ ਖੜੁ ਖਾਵਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਦੇਹਿ ॥ (ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ : ੪੮੯)

ਪਹਿਲੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ "ਅੰਮ੍ਰਿਤ" ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਛਤੀਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ "ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ" ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਦੁੱਧ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਅੰਮ੍ਰਿਤ" ਸ਼ਬਦ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਕਾਬੁਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ) ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੇ ਮਸਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਕਿ ਰਹਿਤਧਾਰੀ: ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਜੋ ਰਹਿਤਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ: "ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਮੁਝ ਕੋ ਸਿਖ ਪਿਆਰਾ ਨਾਹਿ॥" ਜਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ 'ਤੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਰਹਿਣਾ ਸਾਡਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਖੁਦ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਨੜੀਮਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿਰਗੁੰਮਾਂ ਤੋਂ ਛਕਣ ਦਾ ਪਰਹੇਜ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ? ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਬਾਰੇ : ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਪੱਖ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਚੂਲਾ ਹੀ ਛਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਮੁੱਢਲੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣ ਜੋਗਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੂਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਨਿੱਤਨੇਮ, ਕਕਾਰ ਆਦਿ ਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਹਰਿਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰੇ ਬੱਚੇ ਜੰਮਦੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਅਥਾਹ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੀ ਛਕਣ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਚੂਲਾ ਹੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਲੜੀਦਾਰ ਸਰੂਪ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਇਹ ਖ਼ਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ ੧੭੦੮ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜੀਦਾਰ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਮਿਲੀ ਸੀ; ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜੀਦਾਰ ਸਰੂਪ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਲਾਹੀ ਕਲਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੀ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ' ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹੋ ਢਿੱਲ ਹੀ ਵਰਤੇਗੀ।

ਢਿੱਲ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਢਿੱਲ ਹੀ ਵਰਤਾਉਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੇਕਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ, ਧੜ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ, ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਢਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਲਵੇ ਅਤੇ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਪੰਥ ਦਾ ਬਹੁਤ ਭਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਇਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗਾ।■■

'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਰੂਪ 'ਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ

'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਹੁਣ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਬੱਚਤ ਕਰਨ ਹਿੱਤ, ਡਾਕਘਰਾਂ ਰਾਹੀਂ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਆਦਿ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਦਾ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਦਾ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਅੰਕ ਵਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਵਟਸਐਪ ਨੰਬਰ ਸਾਡੇ ਵਟਸਐਪ ਨੰਬਰ: 93577-23874 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ਜੀ।

SO KAHIYAT HAI SOORA is Online available at:
1.www.akj.org 2.www.akjmagazine.com
3.Face book 4.Whatsapp

Postal Registration No.CHD/0178/2015-2017